

KÖNYVTÁRI INTÉZET

KÖNYV KÖNYVTÁR KÖNYVTÁROS

2019/12

KÖNYV, KÖNYVTÁR, KÖNYVTÁROS

---

28. évfolyam 12. szám

2019. december

Tartalom

Műhelykérdések

- Bakó Katalin – Domokos Dóra – Goda Beatrix:** Szöveg nélküli képkönyvek alkalmazása könyves foglalkozásokon – esettanulmány 3
- Hajnal Ward Judit – Nicholas Allred:** Harry Potter és a könyvtár titka: közöseteremtés egy amerikai egyetemen 24

Konferenciák

- Móring Tibor:** Tudománymetria: barát vagy ellenség? 38

Kiállítás

- Vasné Tóth Kornélia:** Centenárium ex libris kiállítás Simontornyán 47

From the contents

Katalin Bakó – Dóra Domokos – Beatrix Goda: Using silent books at library activities – case study (3)

Judit Hajnal Ward – Nicholas Allred: Harry Potter and the secret of library: community building at an American university (...)

Tibor Móring: Scientometrics: friend or foe? (...)

Cikkeink szerzői

Allred, Nicholas, a Rutgers Egyetem, USA, Angol Tanszékének doktorjelöltje; *Bakó Katalin*, az OPKM könyvtárosa; *Domokos Dóra*, az OPKM könyvtárosa; *Goda Beatrix*, az OPKM könyvtárosa; *Hajnal Ward Judit*, a Rutgers Egyetemi Könyvtár, USA, természettudományi szakkönyvtárosa; *Móring Tibor*, az ELTE Egyetemi Könyvtár és Levéltár, Oktatás- és Kutatás-támogatási Osztályának informatikus könyvtárosa; *Vásné Tóth Kornélia*, az OSZK Plakát- és Kisnyomtatványtárának munkatársa

Szerkesztőbizottság:

Bánkeszi Lajosné (elnök)

Dancs Szabolcs, Mezey László Miklós, Németh Márton, Rózsa Dávid, Szeifer Csaba

Szerkeszti:

Tóth Béla István

A szerkesztőség címe: 1827 Budapest I., Budavári Palota F épület; Telefon: 224-3797; E-mail: 3k@oszk.hu; Internet: ki.oszk.hu/3k, epa.oszk.hu/01300/01367, facebook.com/konyvkonyvtarkonyvtaros

Közreadja: a Könyvtári Intézet

Felelős kiadó: **Fehér Miklós**, a Könyvtári Intézet igazgatója

Technikai szerkesztő: **Nagy László**

Borítótérv: **Gerő Éva**

Nyomta a NALORS Grafikai Nyomda, Vác

Felelős vezető: **Szabó Gábor**

Terjedelem: 8,25 A/5 kiadói ív.

Lapunk megjelenését támogatja az

**Emberi Erőforrások Minisztériuma
Nemzeti Kulturális Alap**

Terjeszti a Könyvtári Intézet

Előfizetési díj 1 évre 4800 Ft. Egy szám ára 400 Ft.

HU-ISSN 1216-6804

Bakó Katalin – Domokos Dóra – Goda Beatrix

Szöveg nélküli képkönyvek alkalmazása könyves foglalkozásokon

–
esettanulmány¹

Az Országos Pedagógiai Könyvtár és Múzeum munkatársaiként az elmúlt évben számos szöveg nélküli képkönyveken alapuló foglalkozást tartottunk óvodás, alsó tagozatos és felső tagozatos gyermekek részére. Olyan kérdésekre kerestünk válaszokat, hogy hogyan és milyen módszerekkel lehet a szöveg nélküli képkönyveket csoportosan feldolgozni; ugyanazt az élményt adja-e a képkönyv egy 5 évesnek, mint egy 12 évesnek. A foglalkozásokhoz kizárólag művészileg magas színvonalon kivitelezett, igényes, nem egy esetben, szakmai zsűri által díjazott műveket használtunk.

A közkönyvtárak és a közoktatás feladatai között számos párhuzamot találhatunk. Az IFLA (Könyvtárosegyesületek Nemzetközi Szövetsége) gyermekek (0-18 évesek) könyvtári ellátására vonatkozó irányelvei között szerepel a nyelvi, az olvasási és a műveltségi készség fejlesztése, valamint annak a biztosítása, hogy a gyermekek megoszthassák egymással olvasási élményüket. A Nemzeti alaptantervben² a közoktatásban fejlesztendő kulcskompetenciák között szerepel az esztétikai és művészeti tudatosság és kifejezőképesség, valamint az anyanyelvi kommunikáció fejlesztése is. Ezen feladatok együttes ellátására ideális eszköz a szöveg nélküli képkönyvek használata könyvtári, iskolai könyvtári vagy iskolai foglalkozások keretében.

Szerencsénkre találtunk olyan nevelési és oktatási intézményeket, amelyek partnerek lettek kísérletező munkánkban. Mivel a képek értelmezésénél, a képkönyvek feldolgozásánál figyelembe kell venni a gyermekek életkorát és fejlettsé-

gi szintjét, minden helyszínen több művet is kipróbáltunk. A könyvek kiválasztását, a hozzájuk tartozó kérdéseket, a feladatok összeállítását, a gyermekektől elvárt válaszokat és reakcióik megtervezését a téma nemzetközi szakirodalmára alapoztuk.

Az alábbiakban módszereinket, tapasztalatainkat, megfigyeléseinket foglaljuk össze az egyes korosztályok szempontjából.

Domokos Dóra: EGY kép többet mond EZER szónál, avagy az óvodások első képkönyves élményei

2018 őszén megjelent Rofusz Kinga Otthon című könyve a gyermekirodalmi könyvpiacra. Az illusztrátor több interjúban is beszélt a képkönyvről mint hazánkban eddig nem ismert, szépirodalmi műfajról. Szakmai és személyes érdeklődésemet is felkeltette a téma. Gyermekek- és ifjúsági könyvekkel foglalkozó könyvtárosként és két óvodáskorú gyermek édesanyjaként, érdeklődéssel figyelemmel mi a varázsa, hogyan segítheti a még betűket olvasni nem tudó gyermekeket egy képkönyv.

Az elmúlt fél év során 5-10 éves gyermekek számára tartottam képkönyves foglalkozásokat. Az első tapasztalatokat kisiskolások között szereztem egy nyári táborban. A céljaimnak megfelelő pedagógiai koncepcióm kialakításához elengedhetetlenül fontosak voltak az ott szerzett tapasztalatok. Ennek során ugyanis rájöttem, hogy számomra a legideálisabb a nagycsoportos, iskolába készülő óvodás korosztály, ma már nem is tartok foglalkozást csak óvodás csoportoknak.

Az alábbiakban az első tapasztalatokat is beépítve a fókuszpont a gyermekek első képkönyves találkozásán van, illetve, hogy milyen módszerrel tudom az óvodások körében élményszerűen bemutatni a képpel mesélő könyveket.

Képkönyvek a gyakorlatban

A hazai könyves piacon nem igazán beszélhetünk képkönyvekről. Nincs ilyen a könyvesboltokban, könyvtárakban, szinte kizárólag a már korábban említett Rofusz Kinga-kötet. Ám Pauer Erika és Szabó Eszter, az egrri Bródy Sándor Megyeyei és Városi Könyvtár könyvtárosai révén több külföldi képkönyvet is megismerhettem. Az általuk tartott könyvtári foglalkozáson találkoztam képkönyves foglalkozással először. Mivelhogy később külföldről sikerült beszerezni több képkönyvet is, a gyermekeknek az alábbi két könyvvel tudtam bevezetni a képkönyv fogalmát:

Iela Mari: Ein Baum geht durch das Jahr. Moritz, 2015

Suzi Lee: Wave. Chronicle Books, 2008

Az *Ein Baum geht durch das Jahr* (Egy fa egy éve) című klasszikus a természet körforgását bemutató mű. A szerző az olasz Iela Mari – eredeti néven Gabriela Ferrario (1931–2014) – számos gyermekkönyv szerzője és illusztrátora.

Suzi Lee *Wave* (Hullám) című könyve 2008-ban elnyerte a New York Times legjobb illusztrált könyv díját.

Kiknek? Milyen céllal?

Ennek a két fő kérdésnek a megválaszolása irányította foglalkozásaim kialakítását. A korosztály, a helyszín és a meghatározott cél képezték az alappilléreket.

2019. október végéig kilenc foglalkozást tartottam három különböző helyszínen, más-más életkorú csoportnak a fent említett két könyv alapján. Napközis táborban 8-10 éves gyermekeknek, nyári könyvtári piknik keretében 3-5 évesek-

nek, valamint a Zuglói Herminka Óvoda és a NEO Katica Tagóvoda nagycsoportjaiban 6-7 éveseknek délelőtti csoportfoglalkozáson.

Az első két helyszínen, a táborban és a könyvtári sátorban szerzett tapasztalatok nagyban hozzájárultak ahhoz, hogy az én célközönségemnek, az óvodásoknak a legmegfelelőbb első képkönyves foglalkozást építhessem fel.

Elsődleges célom lett, hogy a résztvevő gyermekek *pozitív könyves élményt kapjanak*. Olyan légkörben meséljenek a velem, illetve a *képkönyvvel* töltött időről, ami jó érzéssel tölti el a lelküket. Legyen ez olyan félóra a napjukban, amikor könyvet foghatnak, lapozhatnak, miközben a szóbeli kifejezőkészségük fejlődik, a fantáziájukról – hiszen mindenki magában „olvassa végig” először a képkönyvet – nem is beszélve! A másik cél természetesen az *olvasóvá nevelés* volt.

Fontos megemlíteni, hogy óvodás korban elengedhetetlen a *mozgásos játékok* beépítése a foglalkozásba. A ráhangoló és a lezáró résznél egyaránt segíti a gyermekek figyelmének fenntartását. Nagyon szívesen veszik az ajándékot, így a találkozás végén tölem minden esetben saját készítésű, a feldolgozott könyvhöz kapcsolódó *könyvjelzőt* kaptak.

Az általam választott két képkönyv más-más értéket képvisel. Míg első az *ismeretközlésre fókuszál*, addig a második *művészi élményt* ad.

Foglalkozásleírások

1. Foglalkozás *Iela Mari: Ein Baum geht durch das Jahr* című könyve alapján.

Feldolgozása:

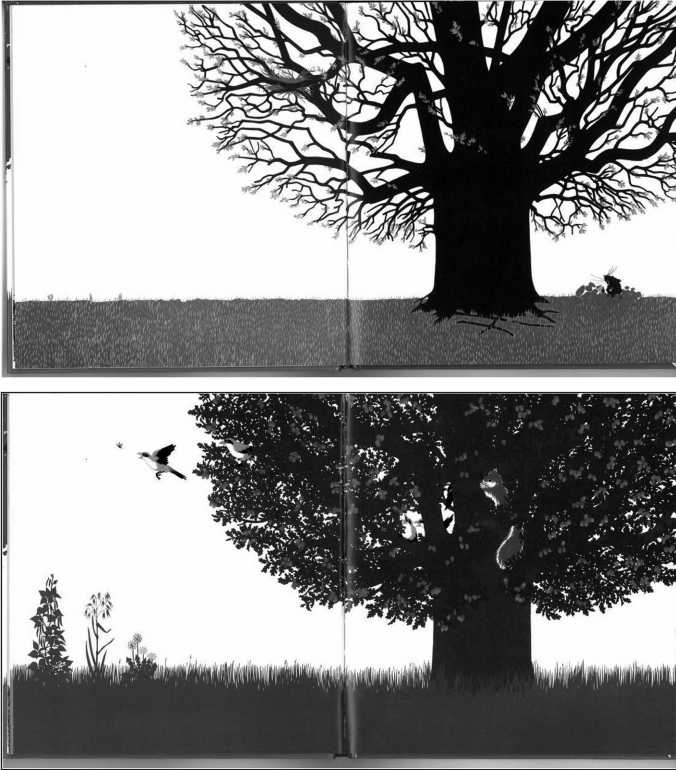
- iskolásokkal (8-10 évesek) nyári tábor keretében, időtartam 35-40 perc, 2 alkalommal.

A könyv egy fát központba állítva mutatja be a négy évszakot, illetve egy mogyorós pele és egy költöző madárcsalád kapcsolatát.

I. Minden esetben *egy kötetlen bemutatkozással* kezdődött a foglalkozás, megkérdeztem, hogy hogy érzik magukat, milyen érzésekkel érkeztek. Ilyen módomban feltérképezhetővé vált a lelkiállapotuk és a csoportegység.

Majd a feldolgozást *ráhangelődést* segítő feladattal folytattam. A fantáziájukat szerettem volna bekapcsolni egy „Csukd be a szemed, és képzeld el, hogy egy erdőben sétálsz!” játékkal. Vezetett meditáció vagy képzettársítás folyamán az erdő hangulatát kellett elképzelniük a négy évszakra megfelelően.

II. Következő lépésként elővettem a könyvet, és kezdődhetett a *fül rész*, az „új átadása”! Megkérdeztem, ki tud már olvasni, ugyanis voltak a csoportban olyanok, akik akkor végezték el az első osztályt. Biztosítottam őket arról, hogy a foglalkozásra hozott könyvet mindenki tökéletesen fogja tudni olvasni. Azt kértem tőlük, hogy először csöndben, magukban olvassák végig a történetet, és ha elfogytak a lapok, megbeszéljük a látottakat!

A feldolgozás során irányított kérdésekkel először a könyv újfajta közlési technikájára vezettem rá őket:

- Kell-e ismerni a betűket, hogy olvasni tudjunk?
- Hogyan neveznék azt a könyvet, ami képekkel meséli el a cselekményt?
- Szívesen olvasnának-e még hasonló műveket?
- Milyen általuk ismert, olvasott történetet nézegetnének képkönyv formában?

Aztán a könyv történetét beszéltük meg. Ki volt a főszereplő? Mi történt vele? Tetszett-e a könyv?

Majd közös „olvasással” végignéztük a könyvet. Fontos megemlíteni, hogy a jó képkönyveknek mindig van *másodlagos jelentése* is, amire rá lehet irányítani a figyelmet. Ebben az esetben én a természet- és állatvédelmet emeltem ki!

III. A könyv feldolgozása után a *reflektáló, összegző, lezáró rész* következett, amit egy átmozgató játékkal, a jól ismert szobros játékkal kezdtem. A gyermekek körbe-körbe sétálnak, futnak és egy tapsra mindenki azzá változik, amit mondok, két tapsra sétálhat tovább. Próbáltam a természetből vett növényekkel, állatokkal kapcsolódni a könyvhöz.

Lezárásnak mindenkinek adtam egy saját készítésű *könyvjelzőt*, amire a mogyorós peléről írtam információkat.

Tapasztalatok

A helyszín és a csoportösszetétel kapcsán:

Első tapasztalataimat a III. kerületi összevont nyári, napközis táborban szereztem. Szinte azonnal érezhető volt, hogy sem a korosztályi sokszínűség, sem a helyszín, sem az időpont nem megfelelő számomra. Mivel a gyermekek nem ismerték egymást, nehezen nyíltak meg, fáradtak és életuntak voltak a nyolcévesek és a kiskamaszok is. Érthető volt, hogy a nyár közepi időpontban inkább pihentek volna. A helyszín sem volt ideális, nagy sörstrakban, salakpályán kellett együtt dolgoznunk.

A foglalkozásterv a gyermekcsoport összetétele és a nem várt körülmények miatt azonnali átalakítást igényelt. Hosszabban zajlott az érdeklődő, feltérképező beszélgetés. És inkább a szobros játékkal próbáltam oldani, lazítani a gyermekeket, bekapcsolni a fantáziájukat, illetve átmozgatni őket.

A képkönyv kapcsán:

Az előbb leírt negatív körülmények ellenére meglepődve tapasztaltam, hogy a könyv végiglapozása közben teljes csöndben és csillogó szemmel figyelték a történetet. A csoda, az élmény átadása megtörtént. Szívesen fogtak volna még a kezükbe hasonló könyveket, és a mogyorós pele mint ismeretlen rágszáló típus is tetszett nekik. Örültek az ajándék könyvjelzőn olvasható információknak is. A kérdésekkel történő feldolgozás mégis nehézkesen alakult. A gyermekek passzívan álltak a helyzethez.

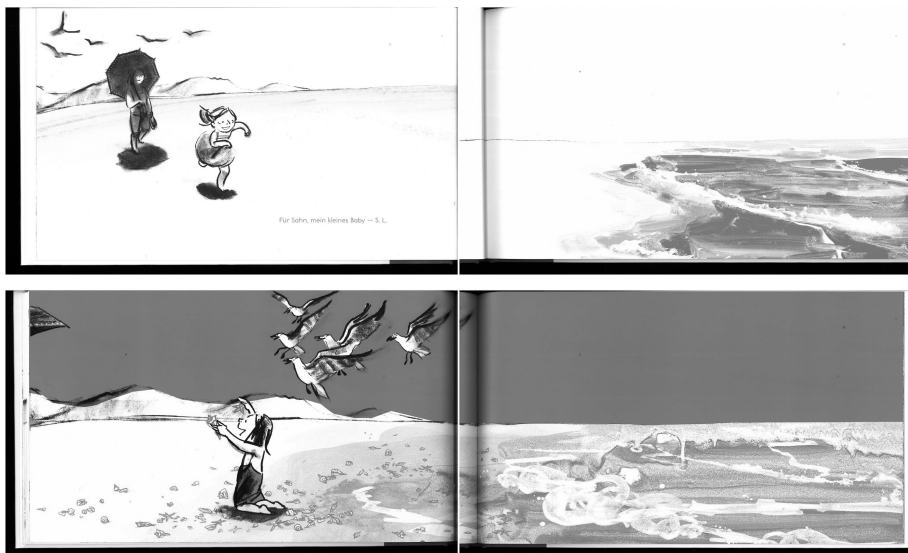
Tanulság a könyv történetéhez, hogy didaktikusan és direkt mesél. Inkább az óvodás korosztály igényeihez és ismereteihez igazodik. Egy nyári tábor, előzetes helyszín- és gyermekismeret nélkül, nem a legideálisabb közeg egy ilyen típusú eseményhez! Viszont a képkönyv, mint új, ismeretlen forma tetszett a gyermekeknek, és szívesen foglalkoztak vele! A kötelező olvasmányokat szívesen olvasnák ebben a formában!

2. Foglalkozás *Suzu Lee: Wave* című könyve alapján.

Feldolgozása:

- iskolásokkal (8-10 évesek) nyári tábor keretében, időtartam 35-40 perc, 2 alkalommal
- óvodásokkal (5-7 évesek), délelőtti foglalkozáson, 4 alkalommal

A könyv egy kislány tengerrel való első találkozását jeleníti meg. Harmadik szereplőként jelenik meg egy sirálycsapat, mintegy hangsúlyozva az események fókuszát. A művészeti hatás erősebb, a könyv nem véletlenül nyerte el kiadása évében a New York Times legjobb illusztrált könyv díját.

I. Ebben az esetben is *kötetlen bemutatkozással* kezdtem. Ki vagyok, honnan jövök. A könyvtáros, könyvtár fogalmának tisztázását is megejthetjük az ismerkedő részben.

A *ráhangolódást* kétféleképpen alakítottam ebben az esetben;

- Test bemelegítése hagyományos fej-, nyak-, váll-, csípő-, és térdkörzés-sel. Majd a beszédhez, önkifejezéshez fontos arcizmok, száj, nyelv bemelegítése játékos, vicces formában, úgynevezett manócska játékkal.
- Fantázia bemelegítése találós kérdésekkel. Vízzel, nyárral, vízparttal kapcsolatos fogalmakra kérdeztem rá, mint például kagyló, strand, hajó, nap, cápa stb.

Az éppen aktuális csoporttól függően lehet még utazós játékot is játszani, ahol szembecsukás után általam irányítva mindenki elképzeli a kedvenc vízparti helyszínét. Esetleg hangeffekttekkel színesíthető az „utazás”.³

II. A már leírt módon elkezdődött a képkönyv megmutatása, *közös feldolgozása*. Irányított kérdéseimmel a Hullám című könyv esetében a természet és ember kapcsolatát jártuk körül.

- Vajon járt-e már tengerparton a főszereplő kislány?
- Hogyan próbál a kislány kommunikálni a tengerrel?
- Mit csinálnak a sirályok a képeken?
- A tenger beszélget a kislánnyal?
- Hogyan kell viselkedni a természettel?
- Kiszámítható-e a tenger?

III. *Lezárásként* a „tűz, víz, repülő” játékot alkalmaztam, aminek a vízpart három helyszínét feleltetem meg. „Hajó” mondásánál integetni kellett, „víznél”

úszó mozdulatokat kellett tenni, a „part” elhangzásánál le kellett guggolni. Aki kiesett, attól azt kértem, hogy az általam előre odakészített víz és tenger témájú könyvek közül válasszon és lapozza azokat végig. Búcsúzáskor természetesen *könyvjelzőt* kaptak ajándékba a gyermekek.

Tapasztalatok

A helyszín és a csoportösszetétel kapcsán:

A Hullám című könyvvel volt szerencsém a legtöbb tapasztalatot szerezni. A tábori és óvodai helyszínen dolgozva kimondhatom, hogy nagyon fontosak az alábbiak:

- a foglalkozáson résztvevő gyermekek ismerjék egymást,
- maximum 14 résztvevő legyen,
- a helyszín megfelelően „zárt” legyen.

A nyári tábor iskoláskorú inkább a lazítás, játékos oldaláról közelítettek a témához. Az időpont, a helyszín inkább a kötöttségek nélküli együttlétre irányított minket.

Az általam választott két óvodában már tudatosan figyeltem, hogy az előbb felsorolt pontokat teljesítve kezdjek bele a munkába. A felkért óvodák minden esetben szívesen, érdeklődéssel fogadták jelentkezésemet. Négy alkalommal volt lehetőségem középső- és nagycsoportokba eljutni és bevezetni a képpel mesélés lehetőségét. A gyermekek itt saját csoportszobájukban tudtak a legjobban figyelni. Az optimális létszám 12-14 fő volt, fiúk és lányok vegyesen. A csoport elhelyezkedésénél fontos tekintettel lenni arra, hogy egyetlen könyvet néz minden gyermek. Mindenkinek ugyanolyan jól kell látnia a képeket. Lehetőséget kell adni mindenkinek, hogy elmondhassa, mit gondol. Ennél nagyobb létszámnál erre nincs lehetőség.

A képkönyv kapcsán:

A Hullám végiglapozása közben teljes csöndben figyelték a történetet, a filmszerű képek láthatóan felkeltették az érdeklődésüket ezáltal a csoda, az élmény átadása itt is megtörtént. Az iskolásoknak és az óvodásoknak is tetszett a könyv, a főszereplő személyét közel érezték magukhoz. Összegezve az első képkönyves élményük pozitívnak mondható.

Mindkét helyszínre sok könyvet vittem a foglalkozás végére, amit nézegethettek. Kiemelném a Csimota Kiadó Design könyvek sorozatát (klasszikus mesék képkönyv formában), amelyeket előszeretettel forgattak, kritizálták az illusztrációs technikákat. Ez a sorozat is inkább a vizuális, művészi élményre helyezi a hangsúlyt, akárcsak a Hullám.

Tapasztalatom szerint a foglalkozás lezáró részében időt kellett hagyni a szabad lapozgatásra, az egymás közti beszélgetésre. Ezzel is erősíteni lehet a pozitív könyves élményt.

A fantázia aktív használata minden esetben megfigyelhető volt. Az óvodásoknál az egyik találós kérdés megfejtése a polip volt. Minden kisgyermek a történet feldolgozása közben az egyik oldalon megjelenő kék, fehér, fekete képen, a felemelkedő hullámban felfedezni vélte a polipot, és annak csápjait.

Az iskolás gyermekek összetett mondatokban beszéltek a történetről. Érzékelhető volt egyfajta kontrollált kifejezésmód. Az óvodások fantáziadúsabb, egyszerű mondatokat használtak.

Összegzésként megállapítható, hogy rengeteg lehetőség rejlik a képekkel mesélő könyvekben. Úgy érzem, hogy az első óvodai képkönyves találkozáshoz sikerült kialakítanom a megfelelő tematikát. Azt viszont már tudom, hogy ugyanahhoz a csoporthoz a későbbi alkalmak során érdemes többlettartalommal is bírót könyvet vinni.

Azt gondolom, hogy az óvodapedagógusok és a gyermekkönyvtárosok saját céljaiknak megfelelően több alkalommal, projektszerűen vonhatják be a képkönyveket munkájukba.

A műfaj alkalmas lehet arra, hogy kialakításra kerüljön az óvodákban egy három éves könyves program könyvtári szakember bevonásával. Ennek során a kisgyermek a szociális kompetenciáik mellett a könyvekkel, könyvtárakkal való kapcsolatukat is kialakíthatnák.

Könyvtárosként, számomra az a legfontosabb, hogy a képkönyv az olvasóvá nevelés egyik rendkívül hasznos eszközeként használható fel a még olvasni nem tudó gyermekek körében.

Bakó Katalin: Mindenki KÉPes OLVASNI! Komplex képkönyves foglalkozások az általános iskola kezdő szakaszában

Az általános iskola első szakaszában különösen fontos, hogy megmaradjon a gyermekek óvodából hozott természetes kíváncsisága, a tanulás és az ismeretszerzés iránti öröme, a kérdésfeltevés bátorsága, a másokra való odafigyelés képessége.

Ugyanakkor alapvető iskolai feladat a gyakorlott olvasni tudás elsajátításához szükséges készségek megalapozása, a szövegértés, a kritikus gondolkodás fejlesztése. Ezt elérni többtényezős és nehéz feladat. Úgy vélem, hogy ebben nagy segítséget jelenthetnek a képkönyvek, főleg az írni és olvasni még nem, vagy nehezebben tudó elsősök és másodikosok körében.

Kíváncsi voltam, hogy milyen keretek között lehetséges (és nem lehetséges) a képkönyveket beépíteni az iskolai napi rutinba, hogyan lehet órai keretek között alkalmazni a műfaj segítségével az olvasásnépszerűsítő és olvasásfejlesztő módszereket, s hogy milyen tantárgyi kapcsolatai és lehetőségei lehetnek a foglalkozásoknak. Fontos volt számomra, hogy az elsősök és másodikosok iskolai szocializációs időszakában megerősítem az olvasás iránti érdeklődést, segítsem a szövegértést és a szóbeli kifejezőképességet. Törekedtem arra, hogy pozitív élményeket kap-

csoljak a közös olvasáshoz, mint közösségi aktivitáshoz, s hogy elhiggyék: képesek olvasni.

Óráimat iskolai könyvtári környezetben tartottam, azzal a céllal, hogy a képkönyvek segítségével szerzett pozitív tapasztalatok mellett megismerjék az iskolai könyvtár terét és állományát, s legyen kedvük könyvtárba járni és könyveket lapozgatni, olvasni.

A foglalkozások célja:

- az olvasás iránti érdeklődés felkeltése,
- az olvasóvá nevelés,
- az „én is tudok olvasni”-élmény megteremtése,
- az olvasásfejlesztés
- a beszédművelés, valamint a szóbeli kifejezőkészség fejlesztése,
- az élıszavas történetmesélés ösztönzése,
- a közösségépítés, érzékenyítés képkönyvek segítségével,
- az iskolai könyvtár használatának ösztönzése.

A választott iskola és az osztályok

A képkönyves foglalkozásokat a IX. kerületi Kőrösi Csoma Sándor Kéttannyelvű Általános Iskolában tartottam a nyelvi tagozat első és második évfolyamán tanuló diákoknak.

Az 1. a osztály 30, a 2. a osztály 28 fő, mindkét tanulócsoport tanítópárossal dolgozik.⁴

A helyszín

Az iskolai könyvtár jól felszerelt, átgondolt terekkel rendelkezik; állománya fejlesztendő, de nem elhanyagolt. Szerencsére iskolai közösségi tér is, s az iskola tanulói és pedagógusai gyakran kölcsönzik is az állományt. A foglalkozásokat kiscsoportos keretek között is és teljes osztállyal is meg tudtam tartani, külön vonzerő volt a gyermekek számára a babzsákok és a nagy „olvasófotelek” jelenléte.

Téma- és tantárgyválasztás

Az volt célom, hogy könnyen alakítható tanmenettel bíró tantárgyat válasszak, többek között ezért is döntöttem az *etika* smellett. A többi tantárgyhoz való kapcsolódás lehetőségét most dolgozom ki, a foglalkozásokat az osztályokkal tavasszal folytatjuk.

A képkönyveket úgy választottam ki, hogy az *etikai neveléshez* kapcsolódjanak: közösségi élményszerzés, a másság elfogadása, közös munka és problémamegoldás, egymás segítése stb. Emellett az aktuális, mindennapi “slágertémák” is szerepeltek a kínálatban, úgymint például környezetvédelem, klímaválság, faültetés, környezettudatosság.

Ez a témakör – mint kiderült – jól illeszkedett az iskola idei kiemelt témájához: környezettudatos élet a mindennapokban, szemléletformálás az iskolában.

A foglalkozások helyszíne

A pedagógusok különösen jó módszernek tartották a képkönyvek alkalmazását, sokkal könnyebb volt a kiemelt témát feldolgozni az olvasni nem tudó gyerekekkel is.

A foglalkozássorozat időbeosztása, órarendi illeszkedése

A foglalkozások az elsősöknel a 4., a második osztálynál a 3. illetve az 5. órában zajlottak, órarendi keretek között. Mindkét osztály az etika órán volt a könyvtárban, vagyis minden esetben közel 45 perc állt rendelkezésemre.

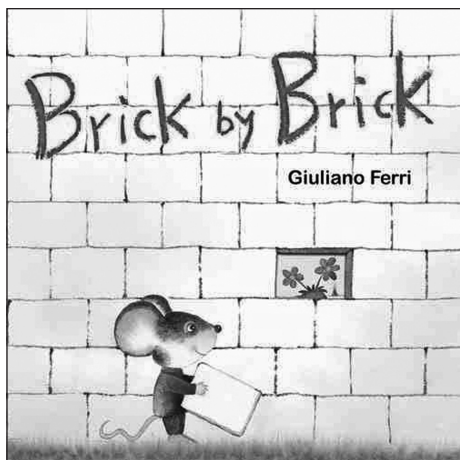
A tanítókkal azt tapasztaltuk, hogy a délelőtti időszakban tartott képkönyves foglalkozások hatékonyabbak voltak, nyilvánvalóan főként az életkori sajátosságok miatt.

(A délutáni, napközis sávban tartható, hosszabbra tervezett órákat tavasszal tesztelem az osztályban tanító pedagógus kollégák és az iskolai könyvtáros bevonásával).

A képkönyvek és a foglalkozások rövid ismertetése

1. képkönyv: *Giuliano Ferri: Brick by Brick. Minedition, 2016.*

Egy kiséger meglát egy falon virító virágot. Amikor letépi a kis virágot, meglát egy téglát a falban. Ki is veszi a téglát és ezáltal átlát a falon. Barátaival lebontják a falat, s feltáruik előtt egy új világ, ráadásul egy közeli szigeten ismeretlen állatok laknak. A történet végére az elhordott téglákból együtt építenek hidat, hogy találkozhassanak. Tehát a falakból hidakat is lehet közösen építeni.

A foglalkozás váza:

Ráhangelődés:

- Testtudatot fejlesztő mondóka (szem, fül, orr, száj, kéz, láb, szív a különleges látáshoz)
- Találós kérdések állatokról és a hídról (másként való gondolkodás bekapcsolása)

Jelentésteremtés, a képkönyv elolvasása⁵

- A képkönyvet mindenki „elolvassa” csendben, körben ülnek, én lapozok és figyelek arra, hogy mindenki láthassa,
- majd közös olvasással megbe-

széljük, milyen címet adnának az első olvasás után a könyvnek, hogy miről is szól szerintük, kik a szereplők, hogy hívják őket, mi volt számukra fontos, ha ők a szereplők, hol érzik jól magukat a történet helyszínein és szituációiban.

Reflexió

- Beszélgetés a könyvről, dicséret, ajándékozás és tudatosítás: mindenki képes olvasni.

2. képkönyv: Barroux: *Where is the Elephant?*. Barroux, 2016.

Hol van az elefánt? Hol a papagáj? Hol a kígyó? És várjunk csak! Hol vannak a fák? Hova is tud elbújni az elefánt, a papagáj és a kígyó, ha már nincsenek erdők? Mit lehet tenni, ha uralja a teret a város, a házak és az autók tömkelege? A táj változása, a fák eltűnése és a három bujkáló állat története lehetőséget ad arra, hogy beszéljünk a fák szerepéről, a városfejlesztés fontosságáról, az állati élőhelyek védelméről.

A foglalkozás felépítése:

Ráhangelődés:

- Testtudatot fejlesztő mondóka (szem, fül, orr, száj, kéz, láb, szív a különleges látáshoz).

- Beszélgetés az érzékszervekről.
- Fantázia „bekapcsolása” hangok segítségével: az esőerdő és az elefántok hangja.

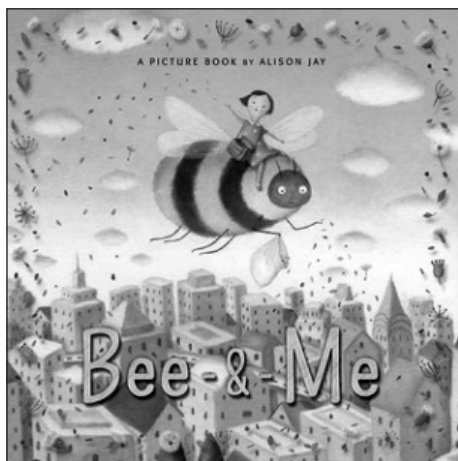
Jelentésteremtés, a képkönyv elolvasása

- Beszélgetés a könyvről. Kulcsszavak, fontos beszélgetési lehetőségek: mi történik valójában, miről szól a történet, ki vagy a történetben, mit lehet tenni a környezetvédelem kapcsán, ők mint kisiskolások tudnak-e tenni a környezetért, hulladékgyűjtés, környezetvédelem, fák ültetése stb.

Reflexió

- Beszélgetés a könyvről, dicséret, ajándékozás és annak tudatosítása, hogy mindenki képes olvasni.

3. képkönyv: Alison Jay: *Bee and Me*. Old Barn Books, 2017.

Egy kislány találkozik egy elázott méhecskével, barátok lesznek, a méhecske pedig feltárja, mit is tehetnek a gyermekek a méhek és a virágok megővése érdekében (pl. magok gyűjtése a mezőn és azok ültetése). A történet végére pedig a kislány is megtalálja barátait a szomszéd fiú és a méhecske, (valójában méhkirálynő) személyében.

A foglalkozás váza:

Ráhangolódás:

- Kendős játék (vizuális ingerek segítségével a fantázia bekapcsolása): „Ez a kendő nem kendő, ez a kendő egy virágos rét”.
- A szaglás és az illatok bekapcsolása, a téma megjelölése: erdei virágméz illata. (Érdeemes előtte a tanítóval egyeztetni, van-e olyan aki allergiás a mézre.)

Jelentésteremtés, a képkönyv elolvasása

- Beszélgetés a könyvről. Kulcsszavak, fontos beszélgetési lehetőségek: mi történik valójában, miről szól a történet, ki vagy a történetben, mit lehet tenni, a környezetvédelem kapcsán, hogyan készítik a méhek a mézet, miért fontosak a virágok és miért fontosak a méhek, mit tehet egy kisiskolás? Miért van többféle méz?

Reflexió

- Dicséret, könyvjelző (igen, lehet két könyvjelzője egy embernek), osztályposzter: a méhek felépítése, hányféle mézet készítenek a méhek (pl. hárs, repce, vegyes virágméz stb.)

Általános tapasztalatok

A foglalkozás felépítése

A képkönyves foglalkozásokat *a ráhangolódás – jelentésteremtés – reflektálás* modellje szerint építettem fel, lehetőleg tartva a 45 perces időkeretet. Emellett minden foglalkozás végén kaptak megerősítő, a későbbi olvasást és a *könyvtárhasználatot segítő ajándékot*: könyvjelzőt, memóriakártyát, posztert.

Természetesen az előzetes terv másként valósult meg a gyakorlatban, de volt néhány dolog, amihez ragaszkodtam, fixen szerepelt a foglalkozásban: a képkönyvek használata és a foglalkozás végi jutalom, s a folyamatos szóbeli jutalmazás és elismerés.

Minden esetben igazodtam az adott tanulócsoporthoz aktuális igényeihez. Volt, ahol közös, irányított meditációval fejeztük be az órát, de volt, ahol mozgásos játékkal. Nyilván ezekben az esetekben a lehetőségeknek határt szab a foglalkozásvezető motivációs bázisa és előzetes játékkismerete, tudása.

Többféle képkönyv bevezetése ugyanannál a csoportnál (pl. foglalkozássorozat keretében)

A foglalkozások egymásra épültek, a kiválasztott könyvek egyre bonyolultabb illusztrációkat és egyre elvontabb jelentésteremtési lehetőséget hordoztak magukban. Ez tudatos szerkesztés eredménye, nyilván az iskolai alkalmazás előfeltétele, hogy a tanító ismerjen minél több könyvet, s hogy ezek a könyvek megfelelő példányszámban elérhetőek legyenek.⁶

Nem tekinthetünk el attól a tényről, hogy a gyermekek számára a második és harmadik alkalommal már nem olyan nagy vonzerő a szöveg nélküli képkönyv, mint új műfaj és új dokumentumtípus. Ezért segítségünkre lehet a közös képkönyves olvasás és a történetmesélés során az egyre nehezebb, bonyolultabb, elvontabb, történeteiben nem várt fordulatokat tartalmazó, meghökkentő könyvek bemutatása.

Létszám

Az első foglalkozás kapcsán kiderült, hogy a képkönyvek természetüknél fogva nem viselnek el 12-14 gyermeknél többet, sokszor még ez a létszám is soknak bizonyul. Vagyis az az ideális, ha bontott csoportban dolgozunk, valamilyen szempont alapján „válogatott” gyermekekkel, esetleg fejlesztési céllal, például a fejlesztő szobában, fejlesztőpedagógus segítségével. Ezekben az esetekben nem

a foglalkozásvezető vagy a pedagógus módszertani bázisa hiányos, hanem egyszerűen nem működik ennél a műfajnál a nagy csoportlétszám. Kiscsoportban lehetséges a kötetlen, szabad beszélgetés, a kisebb képkönyves képek felfedezése, főleg, ha csak egy példány áll rendelkezésre a dokumentumból. A több képkönyvet alkalmazó módszer feltételeit most igyekszünk megteremteni, terveim szerint tavasszal ki is tudjuk próbálni.

Időkeret

Nagyon nehéz volt tartani a 45 perces tanórai keretet, mindig a végére jöttek bele a gyermekek a történetmesélésbe, sajnálatos módon nagyon sokszor a flow-állapot szakadt meg a csengetések miatt.

Felszerelések, bútorok

Érdeemes tapasztalni, hogy a gyermekek székre ülnek, babzsákon helyezkednek el vagy a szőnyegen. Fontos, hogy a foglalkozás előtt el kell dönteni, melyik bútor és ülőalkalmatosság hogy szolgálja a foglalkozást és az adott gyermekcsoportot. Nagy segítség volt, hogy könnyen el lehetett pakolni az asztalokat, ezáltal megfelelő foglalkozási teret tudtam kialakítani.

A foglalkozás előtt mindig érdemes megnézni a helyszínt és a lehetőségeket.

Kommunikáció és egyenlő bánásmód

Alapvető fontosságú volt, hogy mindenkit meghallgassunk, s hogy tudatosítsuk bennük: nincs rossz válasz. Nagy előny, hogy a foglalkozásokon olyan gyermekek is kiemelkedő szerepeket kaphatnak, akik egyébként a normál tanórán nem tudják megmutatni rejtett képességeiket, akik nehezen oldódnak fel vagy nehezebben aktivizálják fantáziájukat.

Ezáltal ők is megtapasztalhatják, van olyan tevékenység, ahol ők sem lógnak ki a sorból.

Egyéni differenciálás lehetősége

Az egyenlő bánásmód elve mellett a képkönyvek közös olvasásakor lehetőség van az egyéni differenciálásra is. Kiváló ez a tevékenység a szóbeli kifejezőkészség lemerésére, nagy segítséget nyújthat az esetleges differenciák és fejlesztendő területek feltérképezésében, például, hogy ki az, aki nehezebben fogalmaz, szókinccs, választékosság, egyszerű és összetett mondatok használata stb.

Egyéni és csoportos motiváltság

A gyermekek a tanítók elmondása szerint nagyon várták a foglalkozásokat, egyre bátrabban fejezték ki magukat, s egyre jobban figyeltek egymásra, s hallgatták meg egymás véleményét. A jobban és többet olvasó, az otthon mesét hallgató gyermek könnyebben tudta a fantáziáját bekapcsolni, mint a több készen kapott képet látó vagy nehezebben olvasó kisdíák.

Tanítói reflexió

Urbán Edina tanító, a 2. a osztályfőnöke kérésemre leírta véleményét az első foglalkozásról:

„A foglalkozás módszertani felépítése, dramatikus jellege kiválóan alkalmazkodott a második osztály életkori sajátosságaihoz. Remek ötlet volt a könyvtárban, inspiráló környezetben, kötetlenül dolgozni. A csoport végig motivált, lelkes volt, ötleteikkel segítették az óra menetét.

Úgy gondolom, hogy a program egyszerre fejlesztette a tantárgyi tudásukat, a kreativitásukat, fantáziájukat, memóriájukat, szókincsüket, kritikus gondolkodásukat és figyelmüket. Tantárgyi kapcsolatként a magyar irodalom mellett megjelent a környezetismeret is az évszakok változásai, a vadon élő és a házi állatokról való beszélgetés során. A társakkal való kapcsolat, barátság, kölcsönös segítség, együttműködés révén az etika tantárgy is beszűrődött az órába. Mivel ez a csoport különösen nyitott és érzékeny volt a témára, könnyedén vették az akadályokat. Különösen tetszett a befejezésben indított beszélgetés az olvasás élményéről, fontosságáról.”

Azt hiszem, ennek fényében elmondhatjuk, a képkönyvekben hatalmas lehetőségek rejlenek, reméljük, hogy a munkánk során szerzett tapasztalatok segítségével használható módszereket tudunk átadni mind az óvodapedagógusok, mind a pedagógusok, mind a kisdíákok és nem utolsósorban a szülők kezébe, hogy elmondhassuk: mindenki képes olvasni.

Goda Beatrix: Szöveg nélküli képkönyvek feldolgozása 6. osztályos tanulókkal

Az óbudai Dr. Béres József Általános Iskolában⁷ lehetőségem nyílt hatodik évfolyamos tanulók számára három képkönyves foglalkozás tartására. Előzetesen kértem, hogy egy állandó tagokból álló csoportot biztosítsanak számomra, és a csoport létszáma ne legyen több 10-12 főnél. Korábbi tapasztalataimból arra lehetett következtetni, hogy az ennél nagyobb létszám, főleg a tinédzser korosztálynál nem működik hatékonyan. A már fejlett szókincessel rendelkező, jól kommunikáló, együttműködő tanulók esetében, csak ekkora létszámnál tudjuk mindenkinek biztosítani a megszólalás lehetőségét.

Az iskolavezetés döntésére a csoportalakítást a tanulókra bízta, a gyermekek önként jelentkezhetek a csoportba. Előzőleg a tanulókat tájékoztatták arról, hogy könyves témával fognak foglalkozni ezeken az alkalmakon egy könyvtáros segítségével. A foglalkozás mindig ugyanabban az időben, egy tanítási óra keretében zajlott.

Mindhárom foglalkozás ugyanolyan felépítésű volt, ezzel is biztosítva a tanulók számára a kiszámíthatóságot, a hatékonyabb együttműködés lehetőségét. A tanóra első részében a ráhangolódás szakaszában egy, az adott foglalkozáson feldolgozott képkönyvtől teljesen eltérő, nagyméretű képről beszélgettünk. A rá-

hangolódás célja az egyes érzékszervek és kognitív funkciók bekapcsolása, élésítése volt. Ezt követően megmutattam az adott képkönyvet és beszélgettünk a címről, valamint a borítóról. Megtippeltük, hogy miről fog szólni a történet, kinek mi jut eszébe a címről. Majd a képkönyveket párban vagy közösen a elolvasták a tanulók és a történetet közösen megbeszéltük. Minden kép, minden mozzanat, jelentést kapott. Végül mindenki elmondhatta a véleményét a könyvről, az ábrázolási módról, a színekről. Meg kellett indokolni, hogy miért tetszett, vagy nem tetszett az adott könyv, kinek ajánlanák, milyen hasonló témájú könyveket ismernek.

A tanulókat a foglalkozások alatt folyamatosan figyeltem. A megfigyelés szempontjai a következők voltak:

- a színérzékelési és -értelmezési képesség,
- a képi metaforák, szimbólumok megértési képessége,
- a kérdésekre adott reakciók,
- a történethez való viszonyuk,
- a testbeszéd, a figyelem megtartása, aktivitás.

Az első foglalkozás *Rofusz Kinga: Otthon* című könyvére épült.⁸

A tanulókkal való első találkozás alkalmával egy bemutatkozással kezdtük a foglalkozást. Mindenki elmondta a nevét, és hogy melyik osztályba jár, továbbá, hogy miért jelentkezett a foglalkozássorozatra. Ezután ismertettem a tanulókkal, hogy hogyan fognak zajlani az órák, valamint, hogy ők egy kísérlet részesei, amelynek során különleges könyvekkel fognak megismerkedni, olyanokkal, amiket még csak nagyon kevesen láttak hazánkban. Elmondtam, hogy mindannyiuk aktív közreműködésére számítok, véleményük fontos. Megtudták, hogy a későbbiekben publikálni fogom az itt szerzett tapasztalataimat. Ezek az információk szemmel láthatóan felkeltették a tanulók érdeklődését, fontosnak érezték magukat és végig aktívan részt vettek a foglalkozáson.

A *ráhangolódás* egy mozgalmas, sokszereplős kép segítségével történt. Elmondtam, hogy a kép célja az, hogy felébressze a megfigyelőképességüket. Fontos, hogy minél több részletet azonosítsanak rajta, elinduljon a közös gondolkodás, a képen látható jelenet megfejtése. Ennél a pontnál leszögeztük a legfőbb csoportszabályt is, miszerint, *mindenkit meghallgatunk, mindenki véleménye egyformán fontos és értékes*. Ezt a későbbiekben minden alkalommal többször megbeszéltük, teret adva így a félénkebb, visszafogottabb, valamint a magabiztosabb tanulóknak egyaránt. A második foglalkozástól a tanulók már egymást figyelmeztették erre a szabályra.

A *jelentésteremtés* a könyv borítójának megfigyelésével kezdődött. Meg kellett tippelniük, hogy miről fog szólni a könyv. A borítón megjelenített kisfiút elnevezték, rövid kis életrajzot találtak ki számára. Ez a rész az adott témához tartozó előzetes tudás előhívására adott lehetőséget minden foglalkozáson.

Ezután párosával kézbe kapták a művet. Körülbelül 15 perc állt a rendelkezésükre, hogy a történetről halkán beszélgetve jelentéssel ruházzák fel a képeket. Azt az utasítást kapták, hogy felváltva meséljék el egymásnak a történetet, együtt dolgozzanak, gondolkozzanak folyamatosan. Miután minden pár befejezte a saját történetét, közösen néztük át a könyvet és létrehoztunk egy újabb verziót, úgyhogy mindenki elmondhatta, hogy az első alkalommal mit vett, vagy mit nem vett észre a képeken. A közös beszélgetés egyéb témákat is indukált, tisztázásra kerültek a felmerülő ismeretlen fogalmak.

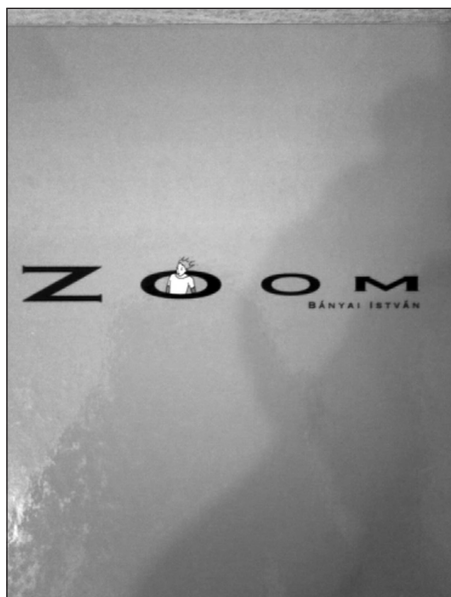
Minden tanuló folyamatosan és az óra végén is dicsértet kapott, megköszöntem munkájukat. A foglalkozáson aktívak voltak, véleményüket szabadon és kreatívan fogalmazták meg. Sikerélményben volt részük, azonnal tetszett nekik a szöveg nélküli képkönyv műfaja. Megfigyelésem alapján a színérzékelési és -értelmezési képességük megfelelő volt, a képi metaforákat, szimbólumokat értették. Egyedül a kislány édesanyjának vörös haja nem tetszett több gyermeknek. A piros szín erőteljes használatát az anya karaktere esetében nem mindenki értette. Erről többet beszélgettünk és együtt jöttünk rá a színhasználat jelentőségére. A történetet többen érezték magukhoz közelinek, kerültek már hasonló helyzetbe, mint a főszereplő kislány, azonosultak vele.

Az első foglalkozás után megtudtam, hogy a csoportban több hátrányos helyzetű és/vagy tanulási nehézséggel küzdő gyermek is van. A tanulók közötti ilyen típusú különbséget vagy hátrányokat a képkönyves foglalkozás alatt egyáltalán nem lehetett tapasztalni. Ami megfigyelhető volt, hogy a dicséret és az az elv, hogy mindenkire egyformán figyelünk, erősen motiválta őket. A tanulásban legtöbb nehézséggel rendelkező tanuló minden foglalkozás végén külön elbúcsúzott tőlem, és várta a neki szóló egyéni dicsértet és bátorítást. Ezt természetesen meg is kapta minden alkalommal.

A második foglalkozás *Bányai István: Zoom* című könyvére épült.⁹

Ezen a foglalkozáson a tanulók már ismerték az óra menetét. A *rábangoló* kép ebben az esetben egy pár vonalból és kevés szín használatával készült alkotás volt, amely egy medencébe ugró embert ábrázolt. A képpel a céloom a fantázia minél hatékonyabb használata volt. A kép segítségével el kellett képzelniük, fel kellett idézniük, hogy milyen a strandon vagy a vízparton az élet, milyen hangokat lehet hallani, milyen illatokat lehet érezni.

A *jelentésteremtés* a könyvborító közös megtekintésével kezdődött. Ezt követően megbeszéltük a „zoom” szó jelentését. A tanulók megtüppelték, hogy miről fog szólni a könyv. A könyvet három egyenlő részre osztottam. Minden harmad után a tanulóknak le kellett írniuk egy lapra csendben és önállóan, hogy szerintük hogyan fog folytatódni a történet. A véleményeket összevetettük, megvitattuk. A közös olvasás alatt minden oldalról kiválasztottunk egy-egy érdekes részletet, amit megbeszéltünk. A végén megvitattuk, hogy az egyes részek után leírt tippek

mennyiben tértek el a könyvben látottaktól, és mindenki kiválaszhatta a kedvenc képét.

Ez a könyv az első foglalkozáson látottakhoz képest hosszabb volt, minden egyes részletét egy tanóra keretében nem lehet feldolgozni. Azonban részletgazdag ábrázolásmódja és témaválasztása, sok megbeszélésre alkalmas témát indukálhat.

A foglalkozás végén szavazhattak a tanulók, hogy az első vagy a második könyv tetszett-e nekik jobban és egyértelműen a másodikra szavaztak. Indoklásukban többek között a könyv témaválasztása és a harsány színek szerepeltek. Valamint kitértek arra, hogy ezt egyértelműen pozitív történetnek érezték. Fontos megemlíteni, hogy ennél a foglalkozásnál a tanulók csoportokra bontva asztaloknál ültek. Ez a szervezési forma nem volt olyan hatékony, mint az első és harmadik foglalkozáson alkalmazott, amelyekben kör alakba rendezett székeken foglaltak helyet.

A harmadik foglalkozás *Marla Frazee: The farmer and the clown* című művén alapult.¹⁰

A foglalkozás elején az érzelmekről beszélgettünk egy olyan kép segítségével, amely különböző arckifejezéseket ábrázolt. Az egyes arcok közvetítette érzéseket fel kellett ismerni, el kellett játszani és utánozni.

A szerzőt és a könyvet is több díjjal jutalmazták már. A témaválasztása önmagában is különleges: egy magányos idős farmer és egy kis bohóc szokatlan találkozásáról szól. A farmer és a bohóc egy egész napot együtt töltenek, mialatt megismerkednek és megkedvelik egymást.

A jelentésadást, a könyv képeinek értelmezését, ebben az esetben együtt végeztük. Először csendben végig kellett nézniük a könyvet, miközben felmutattam és lapoztam azt. Előzőleg kértem, hogy alaposan figyeljék meg a szereplők arc-kifejezéseit. Ezt követően értelmeztük a szomorú, magányos farmer és a mókás bohóc egy-egy jelenetét. A tanulóknak fel kellett építeniük a farmer korábbi életét, miért lehet magányos és szomorú. Majd folytatták a történetet az ismertek alapján. Mindenki pozitív folytatást tervezett és valamilyen nagyobb tragédiát sejtett a farmer korábbi életében. A történetet meghatónak és szépnek tartották. Főképp a lányokat érintette meg, együtt éreztek a szereplőkkel. A könyv felveti a honvágy és a családtól való elszakadás kérdését. Fontos megfigyelni, hogy melyik szereplő hogyan változik meg a történet során.

Ezt követően a tanulók befejezendő mondatokat kaptak egy-egy papíron. A mondatok a szereplőkkel és a történettel voltak kapcsolatban. A mondatokat be kellett fejezniük, és meg kellett indokolniuk a válaszaikat.

A harmadik foglalkozást a három könyv összehasonlításával zártuk. Mindenki elmondhatta melyik könyv miért tetszett vagy nem tetszett neki. Meghatározták, hogy szerintük melyik könyvet milyen korosztálynak mutassam meg a későbbiekben.

Összegzésként elmondható, hogy a három foglalkozáson mind a 12 tanuló aktívan részt vett. A szöveg nélküli képkönyvek sikert arattak. Játéknak élték meg a foglalkozásokat. Élvezték, hogy elmondhatják a véleményüket, szabadon beszélgethetnek velem, mivel a válaszaikat nem minősítem, minden megoldást elfogadok. A foglalkozások után a magyartanárnak megdicsértem a tanulókat, külön-külön is elmondtam róluk, hogy mennyire aktívak voltak.

A színérzékelési és -értelmezési képességük minden alkalommal jól működött. Testbeszédük arról tanúskodott, egy-két kivételtől eltekintve, hogy jól érzik magukat a foglalkozások alatt, figyelnek egymásra és a könyvekre is.

*

A szöveg nélküli képkönyvek iskolai és könyvtári foglalkozásokon való alkalmazása egyértelműen sikeresnek bizonyult. Fontosnak tartottuk, hogy az esetleírásban ne csak a sikeres mozzanatok, hanem a buktatókat is leírjuk. Az elmúlt egy évben megkezdett módszertani munka, eszköztárunk összeállítása, valamint az egyes korosztályokhoz tartozó képkönyvek összegyűjtése folyamatosan zajlik. Az elkövetkezendő hónapokban az elméleti és a gyakorlati munkánkról több fórumon is részletesen beszámolunk majd.

Jegyzetek

1. Az esettanulmány Goda Beatrix korábbi cikkének szerves folytatása. Lásd Goda Beatrix: *„silent book” alkalmazásának lehetőségei könyvtári foglalkozásokon* = Könyv, Könyvtár, Könyvtáros, 28. évf. 2019. 5. sz. 4-10. p.
2. *Nemzeti alaptanterv* 2012. <http://ofi.hu/nemzeti-alaptanterv> (2019.12.05.)
3. Számos fantáziát bekapcsoló játékról olvastam, de kiemelném Gabnai Katalin kötetét. Lásd Gabnai Katalin: *Drámajátékok: Bevezetés a drámapedagógiába*. Budapest, Helikon, 2011. 334 p.
4. Az osztályfőnökök, Hegedűsné Szokol Ágnes és Urbán Edina, valamint Bábszki Fruzsina az első perctől kezdve örömmel segítettek, támogattak, köszönet érte. Köszönöm Kapocsi Tímea igazgató asszony támogatását is.
5. Jelen esetben az olvasás a képkönyvek szöveg nélküli világának értelmezését kell érteni, olvasni nem más, mint a illusztrációk segítségével történetet létrehozni.
6. Ebben lehetnek segítségére a pedagógusoknak a könyvtárosok és a könyvtárak, hiszen ha nincs ilyen képkönyves ajánló és nincs beszerzési keret, nehezen valósítható meg a képkönyvek iskolai jelenléte.
7. Köszönettel tartozom a Dr. Béres József Általános Iskola igazgatójának Mártonné András Máriaának és Jósvai Mária magyartanárnak, hogy lehetőséget kaptam iskolájukban a foglalkozások megtartására.
8. Rofusz Kinga: *Otthon*. Budapest, Vivandra Kiadó, 2018. 64 p.
9. Bányai István: *Zoom*. Budapest, PrintXBudavár, 2005. 64 p.
10. Frazee, Marla: *The farmer and the clown*. New York, Beach Lane Books, 2014. 32 p.

Családbarát könyvtár

Családbarát szolgáltatóhely címet kapott a zalaegerszegi Deák Ferenc Megyei és Városi Könyvtár. A Családbarát Ország Nonprofit Közhasznú Kft. 2019-ben hirdette meg a kezdeményezést. A bronz fokozatú tanúsítványt több mint kétszázan érdemelték ki. Köztük egyedüli könyvtárként a zalai bibliotéka. Az elismerést Novák Katalin államtitkár asszonytól Kiss Gábor igazgató vette át.

(Forrás: Könyvtárosok Facebook-csoport és zegtv.hu)

Harry Potter és a könyvtár titka: közösségteremtés egy amerikai egyetemen

Mit keres Harry Potter az egyetemi könyvtárban? Amikor szóba került, hogy mire készülünk, nem ért váratlanul a szemöldökráncolás, az épp csak érzékelhető fintorgás vagy sűrű pislogás egyes kollégák részéről. Az esemény után azonban nem vonható kétségbe, hogy a maratoni Harry Potter-felolvasás az egyik leg sikeresebb program, amit a Rutgers Egyetem Chang Természettudományi Könyvtára a Környezettudományi és Biológiai Tudományok Karával közösen valaha szervezett.

Az egésznek a futás az oka. A hagyományosan június első szombatján rendezett terepfutás során, (egy teljesen hóbagolymentes délelőtt), egy barátnőm csatlakozott hozzánk a 35 kilométeres táv utolsó 10 kilométerén. Maria, előrelátó futó-könyvtáros – aki személyes tapasztalatokkal rendelkezik a sportolók testi-lelki állapotával kapcsolatosan – a harmincfokos melegben, felkészülten érkezett. A hátralévő távon *ad nauseam* mesélt története arról szólt, hogyan manipulálta megátalkodott sógornője a teljes huszonkét tagú rokonságot, hogy a legközelebbi családi összejövetelt egy floridai vidámparkban, az Universal Orlando Harry Potter Varázslatos világában töltsék, ahol a látogatók bejárhatják az Abszolút út és Roxmorts utcáit, Roxfort titkos rejtekeit, részt vehetnek programokon, küldhetnek bagolypostát, esetleg felülhetnek egy Hippogriffre. Tíz kilométer hosszú táv, a részletek villámsebhelly nélkül is gyakori szűrő fájdalomokat okoztak fejünkben. Viszont sok mindenről szó esett, sok minden kiderült. Hogy Maria huszonéves gyerekei Harry Potteren nőttek fel, angolul és spanyolul. Hogy az oxfordi diplomás, angol szakos Nick gyerekként az összes könyvet olvasta angolul és franciául. Hogy melyikőnk az, aki egy árva sort sem olvasott az egész Harry Potterből, se angolul, se magyarul.

Books We Read

Korábbi tapasztalataink az egyetemen már utaltak arra, hogy Harry Potter minden korosztályban hihetetlenül népszerű. A múlt félévben a könyvtár használatát ismertető órákon azt a feladatot találtuk ki a diákok szórakoztató módon történő okítására, hogy keressék ki az egyetemi katalógusból a kedvenc könyvüket. Esetleg találjanak egy olyan művet, amit szívesen ajánlanának másoknak is szórakoztató olvasás céljából. Az egyetemi könyvtár ugyanis gazdag úgynevezett *recreational reading*, vagyis szabadidős olvasási gyűjteménnyel is rendelkezik. Alkalmasként erre a célra az amerikai vagy brit irodalom alkotásai, a különféle világ-irodalmi művek eredeti vagy angol nyelven, sőt, korábbi addiktív biblioterápia gyűjteményünk, az R4R tanúsága¹ szerint önéletrajzok és memoárok is.

A feladat eredményeként a diákok egy miniposzteren mutatták be kedvenc könyvüket. Ehhez több PowerPoint-sablont bocsátottunk rendelkezésükre egy erre a célra összeállított LibGuide-ban². A poszternek a következőket kellett tartalmaznia: APA-stílusú hivatkozás, a könyv elérhetősége (könyvtár, állomány, helyrajzi szám stb.) és egy kép, a forrás pontos megjelölésével. Választható volt egy idézet, vagy a katalógusrekordhoz vezető QR-kód hozzáadása. A mindössze tizenöt percet igénylő feladat kézzelfogható tanulási eredményei mellett, közel kétszáz miniposzter készült a tizenkét csoportban (köztük majdnem húsz Harry Potter), amelyeket a Chang Könyvtárban állítottunk ki a félév végén, egy kisebb-fajta fogadással egybekötött megnyitó után. Ez utóbbi a könyvtárigazgató szorgalmazása és anyagi támogatása révén történt. A feladat a *Könyvek, amiket olvastunk* (*Books We Read*) nevet kapta. Ezt választottuk a következő tanév mottójának is.

Harry Potter and the sorcerer's stone

Arthur A. Levine Books

Scholastic

Rowling, J. (1998). *Harry Potter and the sorcerer's stone*. New York: Arthur A. Levine Books.

AVAILABLE: Carr, LSM, Alexander Stacks PR6068.O93H37 1998

Miniposzter: Harry Potter és a bölcsek köve a Chang Könyvtárban
(Készítette: Hajnal Ward Judit)

Nickkel és Mariával hetente egy-két alkalommal futunk együtt, és Harry Potter gyakran szóba került. Időközben lassan körvonalazódni kezdett előttünk a szeptemberre tervezett, olvasást és a könyvtárat népszerűsítő program, aminek fő eleme a szerda délutáni, rövid történeteket feldolgozó alkalmi olvasókör volt. *Exmemoriam* nélkül sem emlékszünk, hogyan született az ötlet, hogy ennek reklámozásához a kézenfekvő megoldáshoz folyamodjunk: nagy csinnadratta plusz Harry Potter. *Low hanging fruit*, vagyis alacsonyan függő gyümölcs, mondja az angol. Valóban, mint utóbb kiderült, előttünk állt az instant könyvtári reklám, csak a karunkat kellett kinyújtani érte. Meg persze a nyár során behozni az óriási lemaradást Harry Potter terén.

Első lépésként alaposan körbekérdezősködtünk az egyetemen. Nem ért váratlanul, hogy a könyvtár több példánnyal is rendelkezik az összes kötetből minden egyes kampuszán, részben beszerzés, részben ajándékozás révén, és ezek szinte állandóan olvasónál vannak. Az viszont meglepett, hogy mindenkinek rengeteg Harry Potter-élménye van. Vagy a gyerekének olvasta fel az összes könyvet, vagy a barátnője lelkes rajongó. Sorba álltak minden egyes könyv megjelenése napján annak idején. Megvették az összes videót és többször látták az összes filmet. Alig várják gyerekestül, hogy a negyedik illusztrált kötet megjelenjen. Jegyük van a *Harry Potter és az elátkozott gyermek* című Broadway-show-ra. A *Muggle Mayhem*, vagyis a Mugli káosz névre hallgató csoport, az országos *Harry Potter Alliance* egyetemi szervezete minden kedd este találkozik. Az egyetemen kviddics-csapat működik, és jól szerepelnek az országos kviddics-bajnokságban. Egy oktató kizárólag Harry Potter-hangoskönyveket hallgat a kocsiban az egyórás úton a munkába vezetvén. Egy közgazás prof irodájának falán ott ékeskedik a Pálcák Ura, vagyis Dumbledore varázspálcája. Az egyik dékánhelyettes Harry Potter-pizsamában alszik. Az alkalmi közösségek mellett a tudományágak egész sora élt a lehetőséggel és használta a sorozat népszerűségét, amire példa a számos Harry Potterhez kapcsolódó genetikai, vallástörténeti, irodalmi és kultúratörténeti kurzus az elmúlt évek órái között az egyetemen. A ProQuest disszertációs adatbázisában százharminc Harry Potter-című opusz található (és még 5867, amelyik említi Harry Pottert)³. Úgy tűnt, hogy megtaláltuk azt, ami korra, nemre, etnikai hovatartozásra és alvási szokásokra való tekintet nélkül összeköti a diákságot és az oktatókat: Harry Potter.

Varázslatos tervek, mugli valóság

Mint minden könyvtári rendezvény esetében, az előkészület meglehetősen nagy összevisszasággal járt. Hol van már a világ, amikor valamiféle logika szerint, időrendi sorrendben, esetleg alapos tervezéssel, vagyis ideális körülmények között lehetne bármit is megszervezni? Abban a pillanatban, amikor az eseménynek pénzügyi vonatkozásai keletkeznek (és melyiknek nincs?), azonnal falakba ütközik az ember. Nem feltétlenül az anyagi források hiánya a fő ok. Szinte az

Imperio varázssige kellett ahhoz, hogy az illetékes hajlandó legyen elolvasni az ember e-mailljét, majd időben aláírni a megfelelő engedélyeket, hogy bármire is pénzt költessünk, posztereket nyomtathassunk és kifizethessük a munkabért a megfelelő embereknek. A mugli világ szokásos akadályai.

A tanévkezdés szokásos problémái mellé a nehézségek úgy tornyosultak előttünk, mint leláncolt sárkány a Gringottsban. Sikeresen vettük az akadályokat sötét mágia nélkül is, bár egy nefeleddgömb gyakran elkelt volna. Végül minden elkészült időben, néhány saját gyártmányú, keresetlen bűbáj elmormolásával, mint *Auxilio Socialis* (építve saját kapcsolati tőkénkre), *Servus Dominus* (magad Uram), *Virtus Opus* (a szükségből erényt kovácsolás gyakorlata) és *Tempestivus* (időzítés). A rendezvény helyszínéül szolgáló, másfél éve kiürített könyvtári részt ezidáig nem sikerül kifestetni, jóllehet a modern berendezésre (mint a zajcsökkentő fotelok, kereken guruló, könnyen tologatható asztalok és székek) több tízezer dollárt költött a könyvtár. A közelgő esemény azonban kiváló lehetőséget jelentett arra, hogy a polcok helyét jelző, foltos falfelületeket óriáspozsterekkel kitapétázzuk. A poszterek nagy része az előző félév diákmunkáit állította középpontba a *Books We Read* branding alatt. Ezek aztán az állandó dekoráció részévé váltak a közel ötven négyzetméteres beszögellésben, amit ez alkalommal használtunk először rendezvényre. Mint később kiderült, esetenkénti kis bútortologatással remek oktatóhely vált belőle. A poszterek megfelelő háttérként szolgáltak az egyetemen népszerű, de a könyvtárban most először rendezett tudományos ismeretterjesztő program, a *Science Café* számára is.

Science Café a könyvtár átalakított részén, a falon a minipozsterekből készült plakátok
(Fotó: Hajnal Ward Judit)

Roxfort a könyvtárban

A Harry Potter-programot a félévi olvasókör beindítása előtti napra időzítettük, hogy a kettő kölcsönösen reklámozza egymást. A terv szerint 11-től 5-ig olvastuk fel a *Harry Potter és a bölcsék köve* amerikai kiadását. A teljes kötet nyolc óránál hosszabb, így csaltunk egy picit. Amint kilenc óra tájban elkezdtük a rendezkedést, egy erre a célra felállított laptop és hangszóró kombinációjával elindítottuk a hangoskönyv Jim Dale által olvasott változatát.

A hangulatteremtő díszletek közül a belépő vendégeket legelsőként a legolcsóbb fogadta: egy nyíl, ami a *Láthatatlanná tévő köpeny* INGYEN felirat mellett a nagy semmibe mutatott. Ezt követte a roxfordi házakba történő beosztás asztala a négy ház címerével és nassolnivalókban kifejezett jelképeivel díszítve. Itt kapott helyet a beszélő *Tesztek Sívég* és a besorolást segítő origami⁴. A falon stratégiai-
lag elhelyezett QR-kódok az online beosztási lehetőségek linkjeit tartalmazták a Pottermore honlap⁵ jóvoltából. Pódium híján a felolvasás helyszínéül szolgáló kisasztal jól látható helyen, átellenben, a bejárattal szemben kapott helyet, mögötte Hedviggel a falon. A nagy fehér bagoly az eseményt reklámozó posztert tartotta szájában.

A beszélő Tesztek Sívég és a kiválasztás asztala (Fotó: Jennifer Simon)

A három fal mentén patkó alakban elhelyezett, Harry Potter-témájú abrosszal borított asztalon különféle kihívások várták a látogatókat. Az első kettőt egész nap diákszervezetek üzemeltették, ami jó reklámot jelentett számukra is. Az egyetemi olvasóklub a könyvekhez kapcsolódó kérdésekkel fogadta az érdeklődőket⁶. A *Harry Potter Alliance* egyetemi szervezete varázslatokat és bűbájokat tanított varázspálcák és seprűk segítségével. Költségkímélő megoldásként a kellékek már vagy a tulajdonunkban voltak segítőkész kollégák és gyermekeik jóvoltából, vagy házilag készültek (például egykori szalonnasütő nyársból és zászlórúdból).

A nemzetközi osztállyal közösen összeállított poszter a kötet idegen nyelvű borítóit kínálta kihívásként: vajon hány nyelv ismerhető fel a cím alapján? A könyvtár asztalánál a feladat természetesen a felolvasott könyv APA-stílusú hivatkozásának elkészítése volt.

A középén összetolt, fekete alapon piros Rutgers Egyetemi Könyvtár feliratos asztelertítővel fedett öt asztalon kiállítottuk a könyvtár állományában megtalálható összes Harry Potter-kötetet borítóstul. A kormos foltozott üstből kicsapó piros lángok őrizték a szénfekete sárkánytojást (szomszédok által kiselejtezett, feketére festett udvari díszek, gyűrött csomagolópapírral). Itt kaptak helyet az egész nap folyó kézügyességi tevékenységek. A szortírozó origami elkészítéséhez instrukciók álltak rendelkezésre. A kifestőkhöz levéltárosunk direkt erre az alkalomra gyűjtött egy sor mágiához kapcsolódó, színezhető rajzot az egyetemi archívumból. Ezek később az országos *Color our collections (Fessük ki a gyűjteményeinket)* mozgalom részévé válnak⁷. Egész nap folyt a jelvénykészítés a képzőművész-könyvtáros és a levéltáros irányításával, és akadtak vállalkozó szellemű diákok is, akik helyben megtanulták a folyamatot. A két kolléganő a megelőző héten számos mintával állt elő, részben a témához illő, ingyen letölthető képecskék, részben pedig saját dizájn formájában. A prototípusok jól szolgálták az esemény reklámozását is.

A patkó két végén egy-egy saját gyártmányú óriásposzter fogadta a szelfizni vágyókat. A felolvasás háttéréül szolgáló kétszer három méteres téglafal a 9 és $\frac{3}{4}$ vágányhoz vezető utat jelképezte. A másik, hosszában nyomtatott, három és fél méter magas poszter elé bárki odaállhatott, aki szíve vágyát szerette volna meg-

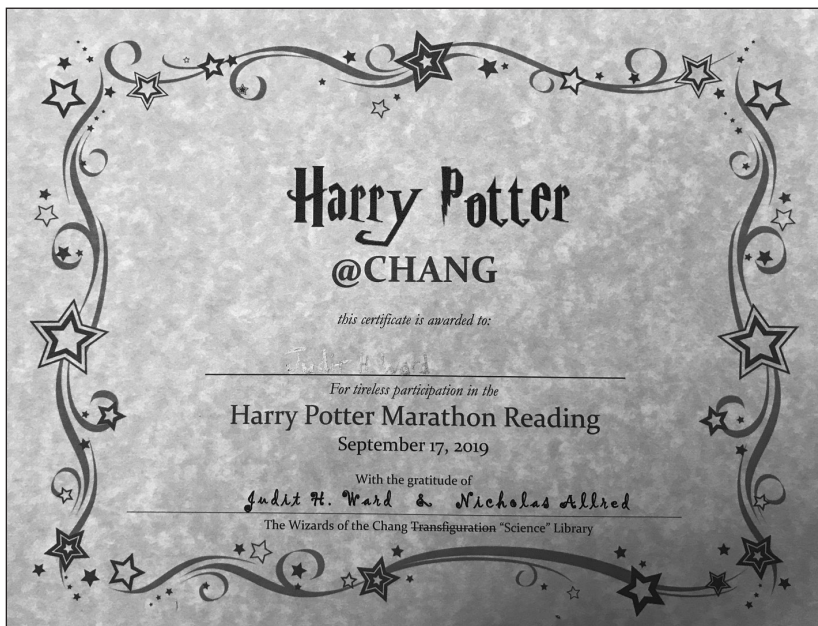
Szelfiző könyvtáros (Fotó: Megan Lotts)

tudni Edevis tükréből. Aki csalódott a tükörképben, azonnal vigasztalást nyert, mert ide tettük a csipegetni valók nagy részét egy piros könyvkocsin tálalva, felidézve a ROXFORT EXPRESS kínálatát.

Az események és tevékenységek között az állandóságot a pontban 11-kor kezdett élő felolvasás jelentette. Negyedórás turnusokban harminc-egynéhány oktató és diák váltotta egymást különböző színvonalú produkciókkal, köztük a dékán, dékánhelyettesek és programigazgatók. A legtöbb résztvevő örömmel szállt be a szerepjátékba, és élt a beöltözés lehetőségével a helyben rendelkezésükre bocsátott talár és süveg viselésével. De olyanok is voltak, akik saját Harry Potter-öltözetükben érkeztek. A pálmát a levéltárosunk által viselt póló vitte el „*Ha kétségeid támadnak, mindig a könyvtárba menj!*” felirattal. Nagy kár, hogy másik kedvencünket, az informatikus kolléga Hermione Granger-zokniját kevesen láthatták.

A piros taláros, varázslósüveges Nick gondoskodott arról, hogy a felolvasás zavartalanul történjen. Feladatát mint egy láthatatlan szellem vagy szorgalmas házimano, nagyon rugalmasan végezte. Ha az előre regisztrált felolvasó késett, átvette az olvasást a szomszéd halni készülőtől. Amikor egy fejezet végére ért a felolvasó, és került újabb jelentkező, akkor szerepet cseréltek. A részvételért minden felolvasó egy előre gyártott oklevelet kapott, csak a nevet kellett beleírni, stílszerűen lúdtollal és aranytintával (a helyi Czirkornyai és Patzában épp kifogyott a színjátós). Nekünk, a szervezőknek alig jutott pár oldal, mert szinte mindenki részt akart venni a felolvasásban.

*Díszoklevél a maratoni Harry Potter-felolvasás résztvevői számára
(Fotó: Hajnal Ward Judit)*

Harry Potter az egyetemi közösségi médiában

Az előkészületek során nem maradhatott ki az esemény reklámozása a közösségi médiában sem. Jól tudjuk a játékszabályt, ha tartalmat kínálunk, bárki szívesen újraposztolja. Az anyag egy része még a felkészülés fázisában, kísérletezgetéseink során keletkezett. A Titanic-vacsorák tapasztalataink felbátorodva Harry Potter-finomságokkal próbálkoztunk. Az édességek közül tökök derelye híján Harry Potter kedvencét, a melaszos tortát (*treacle tart*) készítettük el. A Bagoly Berti-féle Mindenízű Drazsé sima *jelly beans* változata nem szolgált meglepetésekkel, sem fülzsír-, sem pacal-, sem hányásízű nem volt köztük, bár az ételfesték könnyen kiütéseket okozhat az arra érzékenyek számára, mint amilyen Judit is. A Hagrid-féle úgynevezett *rock cake* (amit kavicssütinek nevezhetnénk) paleo változata jobban sikerült, mint a közönséges: azzal simán agyon lehetett volna ütni egy koboldot. A csótányraj (*cockroach clusters*) elkészítése bizonyult a legegyszerűbbnek némi megolvasztott csoki és durvára darált dió segítségével, amire viszont Nick allergiás.

Az esemény szempontjából végül is mindegy volt, hiszen az egyetemen ételt kizárólag az engedélyezett beszállítóktól lehet rendelni és felszolgálni különféle okok miatt (lásd allergia, pereskedés stb). Így csak a szolgálati helyiségben fogyasztottuk el a házilag készített, de a közösségi médiában reklámfogásként használt finomságokat az aznapi ebédünket képező Mrs. Weasley-féle szendvicscel egyetemben. Ez egyébként az eredetiben *corned beef* szendvics, ami hajszálvékonyra szeletelt, sózott és pácolt marhaszegyből készül (leginkább a húsvéti sonkára emlékeztet a fordításban szereplő konzerv helyett). Megjegyzendő, hogy a fordítás megoldhatatlan nehézségei egy külön cikket érdemelnének.

Kivétel volt a vajsör! Ennek ugyanis sikerült egy olyan változatát kikísérletezni, amihez csupa boltban vásárolható hozzávaló szükséges, és nem is kellett a Florean Fortescue Fagyalatszalomból rendelni. Kísérleteink azt jelezték, hogy a vajsör titka a sorrendben és az adagolásban rejlik. A pohár alján elhelyezkedő egy gömb sima vaníliafagyira pár csepp tejkaramellkrémet (*Butterscotch*) csorgatunk. Erre öntjük a vanília ízű, úgynevezett *cream soda* üdítőt (mi Dr. Brownt használtunk, de biztos más is jó) addig, amíg a hab a pohár karimáját el nem éri. Erre jön egy diónyi tejszínhab, majd ismét néhány csepp karamellkrém. A büntudatunkat, miszerint az eldobható műanyag pohárral és kanállal szennyezzük a környezetet pont a Környezettudományi Karon, némiképp sikerült csökkenteni: a repetázók ugyanabba a pohárba kapták a másodikat! Természetesen kizárólag alkoholmentes, gyerekvajsört szolgáltunk fel a nap folyamán, de ez nem zárta ki előzetes kísérleteinkből a felnőtt változatokat.

A nagy kérdés végig ott lebegett előttünk. Melyik közösségi média legyen a főszó? A sokféle generáció más és más alkalmazásokat kedvel. Kinek az *Instachat*, kinek a *Snapbook*? Ki tudja ezeket követni? A könyvek itt cserben hagytak, hiszen Roxfortban a hagyományos technikai megoldások nem működnek. A Harry Pot-

tert megszemélyesítő Daniel Radcliffe köztudomásúan távol marad a közösségi médiától. Végül a Facebook lett a közös nevező. Ezt használja a legtöbb egyetemi csoport, szervezet, tanszék és a könyvtár is, egyebek mellett. A művészeti könyvtárosunk által tervezett, saját oldalára feltett jelvények képei jól megfértek a levéltáros által a gyűjteményből válogatott, kifestőként funkcionáló rajzokkal és Judit konyhaművészetének eredményeivel. A diákcsoportok, a könyvtári és a kari PR-osok szívesen reklámozták az eseményt saját Facebook-oldalukon a fentiek alapján általunk készített beharangozókkal.

Kellékek a Harry Potter-felolvasáshoz (Fotó: Hajnal Ward Judit)

A nap során a szervezőknek bizony nem sok idejük volt a fényképezkedésre, de mégis rengeteg felvétel készült, természetesen az egyetemi szabályoknak megfelelően a személyiségi jogokat betartva. Ez nemcsak akkor fontos, amikor az ember komoly professzorokat fotóz mulatságos varázssüvegben. Az egyetemi PR-csoport már 11-kor megjelent, fényképezett, interjúkat készített, és egy órán belül lelkes invitálást posztolt Instagram-sztoriként⁸, amelyben *Félig PhD Nick* teljes díszbe öltözve vezeti körbe a látogatót az eseményen. Nem sokkal később, kora délután, még javában folyt a felolvasás, amikor a kari Facebook-oldalon képriport jelent meg „*Roxfort a Chang Könyvtárban*” címmel⁹. A színpompás kavalkádót és a felolvasó dékánt és oktatókat megörökítő képsor ízelítőt nyújtott az eseményekből, folytatván a tőlünk kapott anyagból általuk készített beharangozó

rövid videóklipet sorát. Később a könyvtári blogban pedig összefüggésben is bemutathattuk az eseményt¹⁰

Invito Sapientiam, avagy Harry Potter nyomában

Az antiklimaktikus, pakoló bűbáj nélküli takarítás után nem maradhat el a reflektáló értékelés és a tanulságok levonása. Azt eddig is tudtuk, hogy az ember meglehetősen furcsa helyzetekben képes dolgozni, gondolkodni, feladatokra felkészülni. A legtöbb produktív tervező beszélgetés futás közben zajlott. Judit a Harry Potter-könyveket kutyasétáltatás és futás közben abszolválta, hangoskönyv formájában. Ez utóbbi mint műfaj apró felfedezésekkel járt: a LibriVox és Internet Archive, a hangoskönyvek két, szinte kimeríthetetlen, ingyenes forrása a YouTube mellett, ahol sok nem angol nyelvű fordítás hallgatható. Érdekes műfajokra is bukkantunk, mint a teljes könyv felolvasása fejezetenként, miközben a tinédzserkortól messze járó felolvasók mellé- és belebeszélnek, mások saját véleményükkel és különféle Harry Potterrel kapcsolatos teóriákkal podcast formájában szórakoztatnak, esetleg a szereplők élettörténetét mesélik a könyvek és J. K. Rowling által adott interjúk alapján. Ízlése válogatja.

Maga a nap több meglepetéssel szolgált. Az ott tanuló diákok egyáltalán nem találták zavarónak az egész napos programot az egy légtérű, általában csendes könyvtárban, ahol nem szoktunk Madam Cvikkerként tollseprűvel körbejárni.

Jelvénykészítés és kifestés a kreatív asztalon (Fotó: Megan Lotts)

A folyamatosan zajló tevékenységek, a jövés-menés, zacskócsörgés és vajsör-készítés állandó háttérzajában egyik-másik oktató igencsak szerette hangosabban visszahallani a saját hangját. Ez azt eredményezte, hogy többen odajöttek érdeklődni, hogy mi folyik itt a vajsörön kívül. A leggyakoribb kérdés a beugróra vonatkozott. Azt igazán nem gondoltuk, hogy valakinek is megfordul a fejében, hogy a borsos tandíjából fenntartott könyvtárban fizetnie kell egy nyilvános programért. Legközelebb a *gratis* láthatatlanná tévő köpeny mellé azt is ki fogjuk írni, hogy az esemény ingyenes.

De a hangerő nem az egyetlen figyelemfelkeltő eszköz volt, példa erre a tizenkettedik fejezet vége, amikor Harry Edevis tükrében először pillantja meg a családját. A halkszavú felolvasó maga is megdöbben, amikor annál a résznél, amikor Harry az mondja, hogy *Anyu? Apa?*, a teremben olyan néma csend támadt, mint amikor Harry Potter először lépett be a Foltozott Üstbe.

Az egyik dékánbelyettes teljes díszben Harry Pottert olvas (Fotó: Jennifer Simon)

A másik élményt a felolvasás mint előadói műfaj jelentette. A hanglejtés, hangsúlyozás és a hangerővel történő játszadozás óriási különbségeket mutatott a közönség figyelmének lekötése terén. Másrészt, mivel a történetet mindenki ismer- te, a Harry Potter-felolvasás a totális Ottlik-élményt eredményezte:

„... tulajdonképpen a kedvenc könyveinket olvassuk állandóan, újra meg újra. Mindig valami újat talál bennük az ember, s éppen a mese, a cselekmény az, amely ilyenkor lehullik a műről, mert az ember már nem várja izgatottan, hogy mi fog történni. S a mese helyett érvényesül a sokkal döntőbb, ami sohasem témája vagy tárgya a regénynek – de maga a mű.”¹¹

Az oktatók többsége remek felolvasónak bizonyult, némelyik már-már az azonnal rögzíthető hangoskönyv színvonalán. Érzékelhető volt, kinek van gyakorlata a hangos olvasásban, akár órán, vagy a gyerekek otthon. A diákok közül a könyvklubban gyakorlatot szerzett, magabiztos felolvasók produkciója bizonyult a legélvezetesebbnek. Kétségtelen, hogy az sms és chat világában ez a generáció elszokott az élőbeszédtől, nemhogy a saját hangjának visszahallásától. Jóle- sett nézni, ahogy az egyetemisták bátorították egymást, és biztatták a felolvasásra azokat is, akik addig még nem vettek részt ilyesmiben.

Olvasásnépszerűsítő programunknak van egy gyakorlatias szempontja, ami nemcsak reklámfogásként használható, hanem az egyetem tapasztalati vagy experienciális tanulás modelljével is összhangban áll. A plakátjainkon és a hon- lapon felhívjuk a figyelmet a tipikus állásinterjú-kérdésre: Mit olvasott utoljára? Egy kötelező olvasmány megnevezése nem a legjobb színben tünteti fel a pályá- zót. Azt javasoljuk, hogy legyen egy könyv a tarsolyban, amiről három intelligens mondatot képes kinyögni a legnagyobb izgalom közepette is. Egy másik lehetősé- g is rejlik a felolvasásban: egy ilyesfajta alkalom, vagyis egy bizonyítottan sike- res szöveg felolvasása hasonló érdeklődésűek körében önbizalmat adhat a Neville Longbottom-típusúaknak, akik nem szívesen vállalnak közszereplést vagy előre izzad a tenyerük, ha meg kell szólalni a tanórán.

A felolvasás rengeteg további kiaknázható lehetőséget rejthet. Az angol iradalmat oktató Nick számára nem okozott gondot a szereplők kiejtésével ját- szadozni olvasás közben: mint a skót Minerva McGalagony, az ír Dumbledore és Shamus Finnigan vagy épp az erős akcentussal beszélő Hagrid. A teljes sorozat ismeretében a felolvasás akár előre is vetíthet későbbi fejleményeket, titokzatossá téve szereplőket, mint például az ellentmondásos Piton professzor, aki soha nem emeli fel a hangját. A filmek szereposztása jól jelzi, hogyan lehet egy szerep- lőt egyből megkedveltetni, mint a három főszereplőt, vagy ellenszenvessé tenni, mint a Malfoy-családot, sőt, a nézőt egy teljes sorozaton keresztül bizonytalan- ságban tartani, ahogyan Alan Rickman zseniális Piton-alakítása tette.

Az ingyenesen hozzáférhető hangoskönyvek angol és amerikai változata nyelvtanulók és nyelvgyakorlók kimeríthetetlen kincsháza. Az újraolvasás él- ményét fokozza, ha a magyar nyelven olvasott műveket eredetiben is elolvassuk,

sőt, meghallgatjuk. A Kern András-féle (néhol leszedhető ajtajú NDK-turmix-gépre emlékeztető) első két kötet felejthetetlen élménye után érdemes meghallgatni akár Stephen Fry méltóságteljes brit angol nyelvű változatát, akár a Jim Dale által amerikai angol változatban felolvasott Harry Pottert, vagy valamelyik gyorsan pergő spanyol vagy könnyebben követhető olasz hangoskönyvet. Harry Potter szinte bármilyen nyelven elérhető.

Végezetül nem maradhat el a negatív tapasztalatok feldolgozása sem. Az ígéretek és azok be nem tartása, az elkötelezettség és segítőkészség fogalmainak eltérő értelmezése nem szokatlan, nem meglepő, és közvetlenül a munkához való hozzáállás címszó alatt listázható (mármint, hogy úgy kell hozzáállni, hogy más is odaférhessen). A diákszervezetek professzionális működése örömmel töltött el bennünket, leszámítva a kviddics csapatot, akik a kezdeti lelkesedés után inkább a kviddiccsel kapcsolatos első Harry Potter-élményre emlékeztettek. Amikor Madam Malkin Talárszabászatában először kapunk ízelítőt a kviddicsjátékosokról Draco Malfoy személyében, könnyen úgy vélhetjük, hogy a kviddics a beképzelt sznobok sportja, nem pedig a varázslók focija. Az egyetemi csapat (nevükkel már a plakátokon) azzal az indokkal lépett vissza a bemutatótól, hogy sportklub révén el kívánják magukat határolni Harry Pottertől és a könyvektől. *No comment.* Ez önkéntelenül is a Harry Potterrel kapcsolatos fanyalgó kritikákat és véleményeket juttatta eszünkbe gyakran olyan szerzők tollából, akik bevallottan nem olvasták egyik könyvet sem. Továbbá McGalagony professzort, aki a legelső kötet legelső fejezetében megjósolja, hogy Harry Potter nevét minden gyerek ismerni fogja:

„Ő híres lesz, sőt: élő legenda! [...] Könyveket írnak majd róla, és a mi világunkban minden gyerek ismerni fogja a nevét.”¹²

Ismeretes, hogy a több mint 80 nyelven kiadott Harry Potter-sorozat a könyvkiadás egyik csodája, amit a népszerűsége, elnyert díjai, a bevétel és sok egyéb jelez. A popsztárként ünnevelt író, J. K. Rowling nemcsak a gyerekekhez szól, hanem bizonyítja, hogy igenis lehetséges újabb olvasói rétegeket bevonni, felnőtteket és olyan gyerekeket is, akik addig nem olvastak. Nem gondoljuk, hogy a Harry Potter-könyvek épp a könyvtáros védelmére szorulnának. Aki Andersen- és Grimm-meséken, vagy Vackoron és Dömdödömön nőtt fel, akinek a polcán ott lapul *A sün, akit meg lehetett simogatni*, az megérti, hogy a szöveg a fontos. Az pedig tisztességesen meg van írva angolul. A magyar fordítás pedig egyszerűen zseniális, holott a fordító nem ismerhette a történetet előre.

Harry Potter varázsa észérvekkel nehezen magyarázható. Ami magát a programot illeti, mindannyian remekül éreztük magunkat egész nap. Sőt, előtte és utána is. Hogy máshol is sikeresen meg lehet-e valósítani egy hasonló eseményt, azt még Trelawney professzor sem tudná megjósolni. Tapasztalataink megosztását inkább inspiráló jellegűnek szánjuk. A program elérte célját: a diákok által egykor javasolt oktató, szórakoztató és versenyszerű elemek¹³ békésen megfértek egymás mellett. Hogy megérté-e a nagy felhajtás? Hamarosan kiderül. A hatás nem-

csak a szerdai olvasókör és a honlap látogatottságával mérhető, hanem informális csatornákon keresztül is. Sokan panaszkodtak, hogy lemaradtak az eseményről, köztük a saját kollégáink is, akiket szigorú főnökük nem engedett el erre a látszólag komolytalan eseményre. Többen kérdezősködtek a folytatásról, és hogy ugye jöhetnek felolvasni a *Harry Potter és a titkok kamrája* című művet.

Már tervezzük a folytatást. A kolléganő nyolc éves kislány biztosított arról, hogy a seprűt és a kerek Harry Potter-szemüveget, amit az első felolvasáshoz kölcsönzött, továbbra is használhatjuk. A kissrác cserébe egy halom jelvényt kapott tőlünk, és kedvenc szereplője, Ron Weasley állatát, egy plüss Makeszt, amit azóta is magával hurcol mindenhova. A második kötetnél tart, és nem is sejtjük... Tíz év múlva remélhetőleg ő is ott fog várni a sorára a felolvasók között.

Közösségteremtés térben és időben, ezt a címet is adhattuk volna, de a Harry Potterre jobban felfigyel mindenki. Harry Potter és a könyvtár. A könyvtár, ami nem megoszt, hanem összeköt. Harry Potter olyan, mint a könyvtár, mindenki azt olvas benne, amit akar. Vagy ha nem akar, nem olvas. Érdemes? Ki tudja? Egy biztos, lesz mit mesélni az unokának, mert Harry Potter örökre velünk marad.

Jegyzetek

1. Hajnal Ward Judit – Bejarano, William: *Gyógyító olvasás az Amerikai Könyvtár Szövetség támogatásával*. = Orvosi Könyvtárak, 13. évf. 2016. 3. sz. 37–41. p. <http://epa.oszk.hu/03100/03173/00031/pdf/> (2019.12.10.)
2. <https://libguides.rutgers.edu/SEBSAcademic> (2019.12.10.)
3. ProQuest Dissertations & Theses Global, lekérdezés 2019. szeptember 30.
4. <https://www.getawaytoday.com/travel-blog/harry-potter-origami-sorting-hat-free-printable> (2019.12.10.)
5. <https://www.wizardingworld.com> (2019.12.10.)
6. <https://hobbylark.com/party-games/180-Printable-Trivia-Questions-for-Harry-Potter-and-the-Sorcerers-Stone> (2019.12.10.)
7. <http://library.nyam.org/colorourcollections/> (2019.12.10.)
8. <https://www.instagram.com/stories/highlights/17890537609398310/> (2019.12.10.)
9. <https://tinycc./i59tdz> (2019.12.10.)
10. Agenda, a Rutgers Egyetemi Könyvtár blogja, <https://blogs.libraries.rutgers.edu/agenda/> (2019.12.10.)
11. Otdlik Géza: *Hosszú beszélgetés Hornyik Miklóssal*. In: Próza. Budapest, Magvető, 1980. 276–277. p. <https://mek.oszk.hu/01000/01003/01003.htm> (2019.12.10.)
12. Rowling J. K.: *Harry Potter és a bölsek köve*. Budapest, Animus, 1999. 18. p.
13. Hajnal Ward Judit: *Könyvtártervezés közösen: esettanulmány a tengerentúlról* = Könyv, Könyvtár, Könyvtáros, 28. évf. 2019. 1. sz. 3–19. p. <https://epa.oszk.hu/01300/01367/00311/pdf/> (2019.12.10.)

Móring Tibor

Tudománymetria: barát vagy ellenség?

A *Tudománymetria: barát vagy ellenség?* elnevezésű konferencia három intézmény képviselőinek hatékony közreműködésével valósulhatott meg. Bilicsi Erika (Magyar Tudományos Akadémia Könyvtár és Információs Központ, Szakinformatikai Osztály, a továbbiakban MTA KIK), Maróthy Szilvia (Digitális Bölcsészet folyóirat; Magyar Tudományos Akadémia Bölcsészettudományi Kutatóközpont) és Virág Gabriella (ELTE Egyetemi Könyvtár és Levéltár Oktatás- és Kutatástámogatási Osztály) azt a célt tűzték ki, hogy szem előtt tartva a tudománymetria fontosságát, felszínre hozzák annak vitatott hatékonyságát, ösztönözzék a megoldási javaslatok létrehozását és közös fórumot biztosítsanak oktatók és kutatók számára. Az esemény három szekcióban zajlott, amely egy 20 perces, részletes bemutató előadással kezdődött, ezt 5–10 perces hozzászólások követték. A szekciók végén az előadók a közönség, illetve egymás gondolataira reagálhattak egy kerekasztal-beszélgetés keretein belül. A konferencia helyszíne az MTA KIK tancssterme volt.

Bilicsi Erika köszöntőjében elmondta: nem csupán egy egyszeri workshopot szerettek volna létrehozni, hanem egy állandó fórumot. Az állandóság döntéshozói szinten is változásokat szülhet, ha konkrét alternatívák és megoldási javaslatok, dokumentumok jönnek létre ezen diskurzusok eredményeként. A rendezvény apropója az Eugene Garfield által létrehozott *Science Citation Index* volt, amelyet 1963. november 30-án publikáltak először.

Az első szekcióban, mely a *Tudománymetria és/vagy kutatásértékelés?* címet viselte, az első előadó Soós Sándor (MTA KIK Tudománypolitikai és Tudományelemzési Osztály) volt. Hozzászólók: Borsi Balázs (Eszterházy Károly Egyetem),

Szentpéteri Márton és Gyenge Zsolt (Moholy-Nagy Művészeti Egyetem), Péter Róbert (SZTE BTK Angol-Amerikai Intézet) valamint Vida Zsófia (MTA KIK Tudománypolitikai és Tudományelemzési Osztály). Az első szekciót Virág Gabriella (ELTE Egyetemi Könyvtár és Levéltár, Oktatás- és Kutatástámogatási Osztály) vezette.

Soós Sándor: Tudománymetria és/vagy kutatásértékelés?

Soós Sándor előadásában először a tudománymetriával kapcsolatos félreértéseket igyekezett tisztázni, ehhez a három leggyakoribb tévhitet prezentálta, melyek a következők: *a tudománymetria publikációs statisztikák előállítására; a tudománymetria a tudományos teljesítmény mérése; a tudománymetria kutatásértékelés.* Előadásában nagy hangsúlyt fektetett a *Leideni manifesztumra*, amelynek pontjai alapos áttekintést igényelnének: ez támogathatná a tudományterületi sajátosságok figyelembevételét is. Több pontját részletesen is ismertette például az *adatgyűjtés- és elemzés folyamata legyen nyílt, látható és egyszerű; figyelembe kell venni a tudományterületek eltérő publikációs és idézési szokásait; valamint kerülni kell a mérőszámok értékeinek abszolútizálását és felesleges precizitással való alkalmazását.*

Megkérdőjelezte a peer review és a magasan jegyzett folyóiratok korrelációját; és aggályát fejezi ki az impakt faktorról kapcsolatban. Felmerült a kérdés: vajon a mérőszám értelmezésével van a baj?

Magyarországon a döntéshozók az MTMT-t használják értékelésre, ugyanis ez az a rendszer amelyből olyan adatok nyerhetők ki, melyeket figyelembe tudnak venni a pályázatok kiértékelésénél.

Borsi Balázs: Tudománymetria és benchmarking: házasság szerencsés csillagzat alatt?

Borsi Balázs a tudománymetriát – közgazdász szemmel – mint menedzsment-tudományt közelítette meg. Alapvetően úgy gondolja, a tudománymetriában is alkalmazható lenne a gyakorlat és a teljesítmény elve. Hozzászólása a benchmarking alapelveinek ismertetésével kezdődött, amelyek többek között a következők: fókuszált vizsgálat; szakszerű mérés kvantitatív és kvalitatív eszközökkel; teljesítmény és gyakorlat kettéválik, melyben helyet kap a kontextus; célja a tanulás: az eredményeinkből tanuljunk, lássuk, hogy hol kell beavatkozni, hol és miben kell még fejlődni; csak az összehasonlítható dolgokat hasonlítsuk össze; illetve a módszer alkalmazására való törekvés. Úgy gondolja, hogy a tudománymetriánál is fontos volna, hogy ne csak a teljesítményt vizsgáljuk, hanem az ahhoz vezető gyakorlatot, és vizsgáljuk meg az a mögött rejlő kontextust.

Szentpéteri Márton és Gyenge Zsolt: Valódi értékek a tudományban

Szentpéteri Márton el sem gondolkodtatja a konferencia címében szereplő kérdés: a tudománymetria szerinte a mai társadalom ellensége, a neoliberais gazdaság szüleménye. Szentpéteri elmondta, nem egy tudományos tény, hogy meg kell felelnünk az elvárásoknak. Úgy véli, a döntéshozók által meghozott döntések nem egy ideológiailag független térben zajlanak. Gyenge Zsolt egyetértett Szentpéteri Márton véleményével megoldásként javasolta többek között az impakt faktor kiváltását, a kvalitatív mérési módszereket, valamint az open access publikálást, amely a tudománynak nagyobb láthatóságot és átláthatóságot biztosítana. A tudománymetria révén a kutatóknak „kötelességük” tudományterülettől függetlenül minél magasabban rangsorolt folyóiratokban minél magasabb számú publikációt megjelentetni, és véleménye szerint egyre erősebben érvényesül a publikálj vagy pusztulj elv.

Péter Róbert: Tudománymetria a (digitális) bölcsészet szemszögéből

Péter Róbert szerint a bölcsészettudomány mindenképpen hátrányban van a természettudománnyal szemben. A nemzetközi adatbázisokban való megjelenés a nyelvi, illetve a dokumentumtipológiai szempontok miatt is rendkívül nehéz. Ezen a tudományterületen hazánkban leginkább magyar nyelvű publikációk születnek: többnyire monográfiák, szakkönyvek. Péter Róbert hozzászólásában gyakorlati problémákat fogalmazott meg a tudománymetriával szemben. Ezek egyike, hogy sokévnnyi munkával felépítettek egy adatbázist, ami az MTMT-ben ez egyéb/nem besorolt kategóriába került. Véleménye szerint egy másik probléma lehet a h-index, amely egy (önidézésekkel) könnyen befolyásolható mérőszám. Másfelől pedig szerinte aggályos a negatív megítélésből idézett közlemények jelenléte: azaz a negatív idézettség.

Vida Zsófia: Puha és kemény tudományok viszonya a tudományos térben

Vida Zsófia a *Web of Science* segítségével előállított tématerületi térképekkel bizonyította, hogy látványos és érdekes összefüggések tárhatók fel az adatbázis használatával. Hangsúlyozta az MTMT fontosságát is, ugyanis: jelenleg ez a nemzeti tudományos bibliográfiánk, amely – hibáival és esetlegességeivel együtt is – a teljességre törekszik, amelyre még a nemzetközi adatbázisok sem képesek. Rendkívül fontos az, hogy kutatóként ismerje a „nagy neveket”, illetve a magas számú publikációval rendelkező szerzőket az adott tudományterületen – elsősorban ezen információk segítségével fog nekilátni a kutató a kutatómunkának.

Az első szekció kerekasztal-beszélgetése

Elsőként **Holl András** (MTA KIK informatikai főigazgató-helyettes) kért szót, aki a kutatói áldozat szerepre, illetve az MTMT2-őt ért kritikákra reagált.

Elmondta, hogyha a Marsra költözne a kutatói közösség az MTMT-vel, és ott mindenkit annak megfelelően értékelnének, hogy milyen szempontok jók a kutatóknak, az is kudarchoz vezetne. Muszáj a társadalom elvárásait követni, ez adhat jelenleg keretet a kutatói közösség számára. Tudományterületenként eltérő az MTMT-s szakterületi táblázatok tartalma, és az ezekben érvényesülő feltételeket az MTA adott tudományos osztálya határozza meg – e szerint tudják érvényesíteni a beállításokat az MTMT munkatársai az adatbázisban. **Szentszék Márton** kifejtette kutatóként ellenállást kell tanúsítania és a szempontrendszernek ideológiailag független térben kell megszületnie. **Bíró Tamás** (Országos Rabbiképző – Zsidó Egyetem, egyetemi docens, rektorhelyettes) rámutatott a „negatív idézés” pozitív hozadékára: abban az esetben sem számítana a negatív idézés, ha a kétes megítélésű publikáció hatására új nézőpontok kerülnek előtérbe?

Demeter Márton (NKE ÁNTK Társadalmi Kommunikáció Tanszék) az átláthatóságra hívta fel a figyelmet: a kutatónak fontos lenne tudnia, hogy kitől kap szakvéleményt, hogy megfelelően tudjon reagálni egy a doktorinál használatos módszerre. **Dér Ádám** (MTA KIK Szolgáltatásfejlesztési Osztály) **Soós Sándor** előadására reflektált, miszerint van korreláció a magasán jegyzett folyóiratok és azok lektoráltsága között, és egy olyan tendenciát azonosít, miszerint minél kevesebb publikáció jelenik meg egy-egy magas mérőszámmal rendelkező folyóiratban, annál nagyobb lesz az adott közlemény hatása.

A második szekció a *Hétköznapi tudománymetria* elnevezést kapta.

A workshop ezen szakasza Rusvai Mónika (MTA KIK Tudománypolitikai és Tudományelemzési Osztály) előadásával kezdődött, Lantos Edit (MTA Könyvtár és Információs Központ), Demeter Márton (NKE ÁNTK Társadalmi Kommunikáció Tanszék), valamint Nagy Gyula (SZTE Klebelsberg Könyvtár) hozzászólásaival folytatódott. A konferencia ezen szakaszának moderátora Bilicsi Erika volt.

Rusvai Mónika: A bölcsészettudományok monstruitása

Rusvai Mónika előadásában azt elemezte, hogy milyen nehézségekkel kell szembenéznie a bölcsész- és társadalomtudományok területén (Social Sciences and Humanities = SSH) kutatóknak, s ehhez igyekezett megoldási javaslatokat, alternatívákat hozni. Az alapvető probléma, hogy a természettudományokban alkalmazott kvantitatív és kvalitatív eszközkészlet igen korlátozott módon áll a tudománymetristák rendelkezésére, s igencsak nagy gondot jelent az SSH terület elemzése. Alapvetően öt problémás területet tárgyalt: a bölcsészettudományok lefedettsége alacsony a nemzetközi adatbázisokban; az SSH terület nagyobb mértékben publikál monográfiákban, illetve könyvfejezet alapú művekben; a természettudományban használatos rövid időablakok nem teszik lehetővé a bölcsészettudomány szerkezetének elemzését; a természettudományok területéhez

képest nem jellemzők a többszerzős publikációk, így az idézettség is lassabb ütemű fejlődést fog mutatni; továbbá az angol nyelv van túlsúlyban a nemzetközi adatbázisokban, míg hazánkban a hazai bölcsészettudományi területen leginkább magyar nyelven publikálnak.

Megoldást jelenthet az SSH területek szerkezetének, összetételének vizsgálata, és a természettudományi területhez hasonló metrika létrehozása. A másik lehetőség pedig, hogy a természettudományi módszerektől radikálisan eltérő, a bölcsészettudomány sajátosságait figyelembe vevő új rendszert hozunk létre.

Összegzésként Rusvai Mónika elmondta, hogy a tudománymetriának nem célja a *rendszerbe kényszerítés*, és hogy egymás ellen fordítsa a különböző tudományterületek kutatóit, hanem alternatívát kínál, hogy mindenki megismerhesse a saját területének szerkezetét, és ezzel a tudással hatékonyabb működésre sarkalljon.

Lantos Edit: Egy egyszerű esettanulmány

Lantos Edit hozzászólásában egy rendkívül alaposan összeállított gyakorlati példát mutatott be annak reprezentálására, hogy mit tud tenni az a kutató, aki egy kevésbé trendi témában publikál. Előadása összeállításához a *Web of Science* és a *Scopus* adatbázisokat vette alapul, illetve számos olyan repozitóriumot említett meg, amely az idézetek keresését segíti. Bemutatta, hogy azonos kulcsszavak keresésével milyen találati halmazokat kap a nemzetközi adatbázisokban.

Visszatérve a korábbi előadások témájához megjegyezte: igen, az önidézésre szükség lehet/van, mert a pályázatok szempontjából ezen idézetek is rendkívül hangsúlyosak lehetnek.

Demeter Márton: Tudománymetria: minőségbiztosítás vagy retorikai fegyver? Tudománymetriai mérések felhasználása a tudomány és közéleti diskurzusban

Demeter Márton egyetértett a korábbi szekcióban elhangzott Szentpéteri Márton és Gyenge Zsolt véleményével, ugyanakkor hozzátette, nem ideológiai, hanem stratégiai szempontból kell alkalmazkodnunk a jelenlegi világhoz. Ezt követően az MTMT-vel kapcsolatban fogalmazott meg kritikát, miszerint több olyan közleményt is talált már a rendszerben, amely teljesen téves adatokkal rendelkezett.

Az előadó felhívta rá a figyelmet, hogy egy releváns és igazságos, az egyéni szimpátiától és beállítottságtól független kritériumrendszerre volna szükség, amely mindenki számára egyenlő és mindenki be is tartja azt. Nem csupán a tudósközösség, de a társadalom érdekeit nézve is kiemelten fontos feladat volna egy új szempontrendszer felállítása. Véleménye szerint a tudománymetria egy olyan terület, amelynek számos következménye lehet (pl. a pályázatok elbírálásánál), éppen ezért egy transzparens rendszerre volna szükség, amelyben nyomon

követhetővé válna, hogy ki mit mondott, és hogy lehetőség legyen reagálni a kapott kritikákra.

Nagy Gyula: Tudománymetria egy tudományegyetemen

Nagy Gyula már hozzászólása elején leszögezte, hogy nincs jó megoldás, a jelenlegi rendszerben kell valamilyen szintű megoldást, alternatívát találni. A hazai kiadású folyóiratoknak minél nagyobb reprezentációt kell biztosítani a nemzetközi adatbázisokban, ami persze a mostani feltételrendszer mellett nem egyszerű feladat. Véleménye szerint több tudománymetriai mérőszámra volna szükség.

Hozzászólásában a Szegedi Tudományegyetem Klebelsberg Könyvtár oktatás- és kutatástámogatási tevékenységét ismertette, s példaként a *Szegedi esz-könyvtár* említette meg, illetve prezentálta a legújabb szolgáltatásukat, a *Scopus profiltisztítást*, amelyet a tudósközösség igényei szerint alakítottak ki. Ez jobb tudománymetriai mérőszámok eléréséhez, hatékonyabb visszakereshetőséghez, nagyobb idézőszámhoz és bővebb, pontosabb publikációs listához vezethet.

Kiemelten fontos feladatnak tartja a repozitórium építését, fejlesztését, illetve annak további szolgáltatásokkal (pl. Altmetrics mérőszámok megjelenítése) való bővítését.

Összegzésként elmondta, úgy látja, hogy a szerzők sokkal tudatosabban teljesítik a kötelességeiket, könyvtárosként pedig proaktivitásra volna szükség, a lehetőségekre nyitottan reagálva kell támogatni őket.

A második szekció kerekasztal-beszélgetése

Elsőként **Holl András** kért szót, aki rögtön reagált az MTMT2 kapcsán felmerült kritikákra. Elmondta, hogy az MTMT önfelvitelen alapszik, és lehetetlen feladat kiszűrni a rendszerbe felvitt összes téves adatot, de ezek a pályázatok elbírálása során kitűnnek, javításra kerülnek. Ez egy bibliográfiai adatbázis, nem csupán az értékelésre lehet használni. Az MTMT-vel kapcsolatban vannak törekvések, például, hogy a kiadók és szerkesztőségek vegyék fel a megjelenő publikációk bibliográfiai adatait, illetve megjegyzi, hogy a rendszerben már lehetséges választani az úgynevezett *Frascati osztályozások* közül – ennek segítségével pedig még kifinomultabb adatok kinyerésére lesz alkalmas a rendszer.

Lantos Edit kiemelte, hogy az elmúlt időszakban azt tapasztalja, hogy a szerzők – a kezdeti felháborodást követően – egyre jobban kezdik megkedvelni az új rendszert. Rávilágított, hogy már nem csupán tudományosztályozást, de kulcsszavakat is meg tudnak adni.

Bilicsi Erika felhívta a figyelmet az MTA KIK DOI regisztrációs tevékenységére, mellyel bátorítani szeretné a kutatói közösséget az azonosító használatára.

Soós Sándor megjegyezte, hogy a tudományometriát nem az egyéni érdekek miatt alakították ki.

Bilicsi Erika Demeter Mártont – mint főszerkesztőt – a *KOME* folyóirat nemzetközi adatbázisokban (*Scopus, Web of Science*) való indexálásáról kérdezte. **Demeter Márton** ismertette, hogy a kiadvány a *Scopusban* megjelenik, míg a *Web of Science*-be való bekerülés egy összetettebb folyamat.

A harmadik szekció az *Alternatív mérési módszerek* címet viselte.

Dér Ádám (MTA KIK Szolgáltatásfejlesztési Osztály) előadását Görögh Edit (Debreceni Egyetem Egyetemi és Nemzeti Könyvtár) hozzászólása követte. Ennek a szakasznak Maróthy Szilvia volt a moderátora.

Dér Ádám: Alternatív mérési módszerek

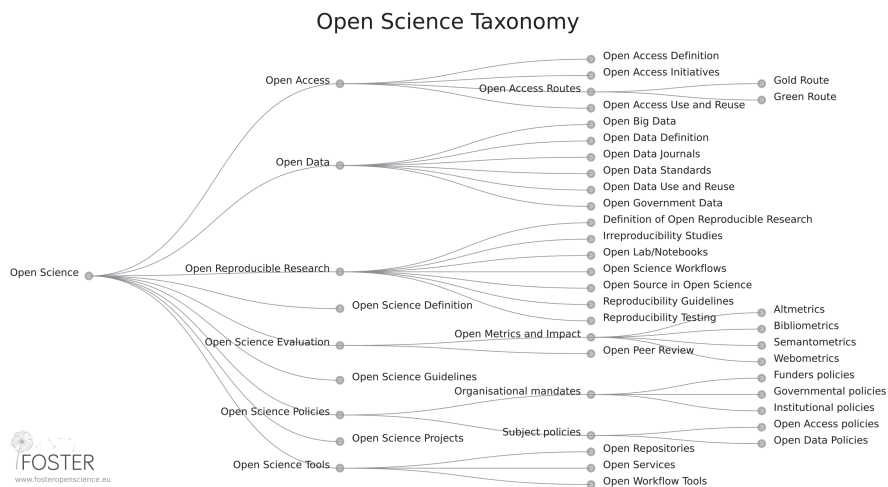
Dér Ádám először egy kutatást ismertetett amelyből kiderült, hogy a legtöbben az impakt faktort használják a tudományometriai mérőszámok közül, s ennek kapcsán megjegyezte, hogy a mai mérőszámok igen lassúak. Megemlítette a *DORA deklarációt*, illetve a *San Francisco Declaration on Research Assessment*-et, amelyek új indikátorok létrehozását és alkalmazását sürgeti.

Jó példaként megemlítette a *Research Excellence Framework* (REF) használatát, amely az Egyesült Királyságban terjedt el. Ez a tudományometriai mérőszám megmutatja, hogy az adott tanulmány milyen hatással volt a gazdaságra, társadalomra, kultúrára stb., illetve milyen haszonnal bírt. Dér Ádám itt fontosnak tartotta megismételni Borsi Balázs gondolatait, miszerint a teljesítmény mérése során meg kell különböztetni a teljesítményt az azt lehetővé tevő gyakorlattól.

Ezt követően bemutatott pár alternatív módszert (Altmetrics, PlumX, Impactstory), s ezek közül részletesen ismertette az Altmetricset. Ismertette, hogy ennek milyen adatok lehetnek a forrásai. Itt fókuszba került például a Twitter, amely tekintetében, ha a legutóbbi időszak trendjeit vizsgáljuk, igen erős bulvárosodást tapasztalhatunk.

Görögh Edit: A tudományos értékelés újragondolva

Görögh Edit az alternatív értékelési módszereket egy átfogó, komplex Open Science osztályozási ábrával vezette be. Hozzászólásában ő is kiemelte a REF tudományometriai értékét, illetve kitért az Altmetrics forrását jelentő Twitterre. Utóbbiról úgy nyilatkozott, hogy ez egy eszköz a transzparenciára, még akkor is, ha Magyarországon ennek a közösségi médiumnak nincs akkora kultúrája, mint más országokban. Hangsúlyozta a könyvtárosok tudományos kommunikációban betöltött szerepét. Rávilágított, hogy könyvtárosként ismernünk és támogatnunk kell a szerzői azonosítók létrehozását, a DOI regisztrációt, a repozitóriumi fejlesztést, illetve az Open Access publikálási lehetőséget.

Open Science Taxonomy (Forrás: www.fosteropenscience.eu/)

Záró kerekasztal-beszélgetés

Holl András az alternatív metodikákkal kapcsolatban megjegyezte, hogy ezen eszközök a későbbi idézettséget generálhatják. **Görögh Edit** óvatosságra intett, körültekintően kell bánni az Altmetrics mérőszámaival. **Demeter Márton** elmondta, hogy az alternatív módszerek egyik hátránya azok könnyed kijátszhatósága, azonban a DEENK munkatársa szerint az impakt faktor is olyan mérőszám, amely manipulálható.

Ezen a ponton került szóba a ResearchGate, illetve az Academia.edu tudományos közösségi oldalak jelenléte és hatása. **Holl András** szerint ezen szolgáltatások célja, hogy felvásárolja őket egy multinacionális cég; továbbá elmondta, hogy etikát, szerzői jogokat nem ismerve, nem fair eszközökkel osztanak meg tartalmakat.

Dér Ádám felvetette, hogy jutalmazási rendszerre volna szükség az átláthatóbb tudományos publikáláshoz. illetve együttműködésekre vagy az intézmény által kifizetett APC díjakra. Itt szembekerül egymással a „felülről való megkövetelés”, illetve a jutalmazás elve; utóbbi mindenképpen jobb benyomást keltene a kutatói közösségben.

A PlanS előírja a repozitóriumi elhelyezést, s annak kialakítási feltételeiről részletesen ír. **Holl András** emlékeztetett, a lemaradó országok nem fogják tudni teljesíteni a magasabb technikai instrukciókkal kialakított tudástárakat.

Virág Gabriella zárószavai egyben összefoglalták a workshop tartalmát. Véleménye szerint ahhoz, hogy a tudományos kommunikáció gördülékeny és

zökkenőmentes legyen, szükséges, hogy a kutatói és tudós közösség megkapja a megfelelő támogatást. A könyvtárosoknak aktívnak kell lenniük, ismerniük kell a DOI regisztráció menetét, támogatni kell a szerzői önarchiválást, a repozitóriumi elhelyezést, illetve a repozitóriumok fejlesztését, valamint ismerniük kell az open access-szel és open science-szel kapcsolatos trendeket. A tudományos kommunikáció mozgatórugója lehet a könyvtár hatékony oktatás- és kutatástámogatási tevékenysége. Virág Gabriella Soós Sándor előadására is reflektált. Szerinte kiemelten fontos feladat egy átlátható keretrendszer létrehozása, amelynek folyamatában a kutató, a könyvtáros és a döntéshozó együttesen vesz részt.

Maróthy Szilvia megköszönte a színvonalas előadásokat, és bátorította az előadókat, hogy az itt elhangzott előadásokból szülessenek publikációk a *Digitális Bölcsészet* folyóirat számára.

A konferencia nem azzal a céllal jött létre, hogy megválaszolja a címben felvetett kérdést, miszerint a tudománymetria barát, vagy ellenség. Sokkal inkább hasonlított egy többórás brainstormingra, ahol kutatók és könyvtárosok saját nézőpontjukból mutatták be a tudománymetriával kapcsolatos álláspontjukat.

A konferencia honlapjának elérhetősége:

<http://openaccess.mtak.hu/index.php/esemenyek/12-tudomanymetria-barat-vagy-ellenseg>

Vita – középen Holl András (Fotó: Maróthy Szilvia)

Vasné Tóth Kornélia

Centenáriumi ex libris kiállítás Simontornyán

*Elhangzott 2019. október 24-én a Simontornyai Vármúzeumban
Kékesi László kiállításmegnyitóján.
A tárlat 2020. február 28-ig megtekinthető.*

Tisztelt Megjelentek, kedves Grafikabarátok!

Szeretettel köszöntök mindenkit e jeles alkalmon, Kékesi László (1919–1993) centenáriumi kiállításán. A festő- és grafikusművész 1919. szeptember 17-én született Szarvason, idén töltötte volna be 100. életévét. A sokoldalú művésznak elsősorban kisgrafikai munkásságát szemlélhetjük a jelen tárlaton, a család és a Simontornyai Vármúzeum vezetője, Máté Imréné Klári jóvoltából. Kékesi László özvegye, Kékesi Lászlóné Fésű Mária Magdolna (1923–2014) 1998-ban ajándékozta a városnak az 1993-ban elhunyt művész kisgrafikai tablóit, több mint 200 ex librist és ezek vázlatait. E tablókból láthatunk válogatást a tárlaton. Célunk a tiszteletadás és főhajtás egy nagy tudású művész életműve előtt.

Talán nem mindenki tudja, hogy miért éppen Simontornya részesült ebben az értékes adományban. Ehhez a művész életútjában találjuk meg a választ. Elemi és középiskoláját Szarvason, majd Pécelen végezte, Sárospatakon a református tanítóképzőbe járt. Ezt követően 1936-ban felvették a budapesti Iparművészeti Főiskolára, ahol többféle diplomát is szerzett, 1940-ben díszítő-festő szakon, 1942-ben pedig a művészképzőn kitüntetéssel képesített iparművész lett. Tanárai

többek között Haranghy Jenő, Domanovszky Endre és Stein János voltak. Sokáig az egyházművészet terén alkotott, főként freskókat, sgraffitókat, üveglakokat. (A sgraffitó díszítő eljárás során az egymásra felvitt különböző színű festékek vagy vakolatok felső rétegét precízen visszakarják, kikarcolják, ami által előtűnik a mélyebben fekvő réteg színe.) Munkái harminchat magyarországi templombelső és középületet díszítenek, többek között Hatvan, Szentés, Simontornya, Acsalag, Kisdána, Győrszentmárton (azaz Pannonhalma) és Szécsény templomait. 1943-ban ismerkedett meg a simontornyai Fésű Mária Magdolnával, amikor az itteni templom restaurálását végezte Márton Lajos festő- és grafikusművésszel. A II. világháború, majd Kékési László hadifogságban töltött éve után 1946-ban házasodtak össze. Három gyermekük született: László, Bernadett és Attila. A feleség a művész múzsája volt, rajzain, festményein többször megörökítette, két – alkotásjegyzékébe is felvett – ex librist tervezett a számára, mint ahogy gyermekei részére is névre szóló könyvjegyeket alkotott.

Kékési László linómetszete, X3 (1970), 95×128 mm

Kékési László életében a nagy fordulópontot az jelentette, amikor Budapesten felvételt nyert a Pénzjegynyomda művészeti osztályára. 36 éves korától kezdve, 1956-tól 1980-ig, nyugdíjazásáig itt dolgozott, s ezalatt az idő alatt 226 magyar és több mint 600 külföldi bélyeget, köztük számos sorozatot tervezett. A nagy méretek után szembesülnie kellett a kis méretek adta nehézségekkel, ez új nézőpontot és technikákat igényelt, állandó segédeszköze lett a metszőkés mellett a nagyító. Azonban e területen is gyorsan kivívta az őt illető elismerést, alkotásai számos díjban, kitüntetésben részesültek.

A kisgrafikai műfajok tágabb köre is érdekelni kezdte, feleségével 1961-ben kapcsolódott be a Kisgrafika Barátok Köre munkájába. Célja, bármilyen témában

alkotott, az élet szépségeinek, harmóniájának, a maradandó emberi és kulturális értékeknek a bemutatása volt. Mindezt realista stílusban, precízen kidolgozva, grafikus erényeinek gazdag tárházával. A rézkarc, rézmetszet, linóleummetszet technikákat egyaránt magas szinten művelte. 1940–1956 között még csak néhány karácsonyi üdvözlőlapot és két ex librist alkotott, egy Ravasz Árpád részére szólót és egy név nélkülit. 1956-tól, de főleg az 1950-es évek végétől kezdett el jelentősebb számban ex libriseket, kisgrafikákat készíteni, mindenekelőtt a család tagjainak, gyermekeinek (*Laci, Dedi, Attika könyve*), feleségének (*Magdi könyve*), és saját részre (*Ex libris Kékési László, Az én könyvem*). Azután születtek megrendelésre, illetve ajándékba adott kisgrafikák is, többek között Réthy Zoltán ex musicis lapja, Réthy István, Reisinger Jenő, Szentesi Flórián, Lippóczy Miklós, Kertész Dénes, Galambos Ferenc, Gombos László, Semsey Andor, Lenkey István ex librisei, és a Palásthy család által rendelt születési értesítők Imre, Mária, Miklós, majd Kinga születésére. Neve ismert lett a kisgrafikagyűjtők körében nemcsak hazánkban, hanem külföldön is. Európa minden tájáról kapott megrendeléseket, német, dán, cseh, olasz gyűjtőktől egyaránt, mint azt a grafikákon szereplő nevek – Hans Wetzig, Axel Leier, Klaus Rödel, Otakar Hradečný, Gianni Mantero – is mutatják.

Kékési László linómetszete, X3 (1985), 95×137 mm

Munkái számos hazai és külföldi kiállításon szerepeltek. Egyéni tárlatai voltak Budapesten, Pécsen, Szarvason, Ajkán, Egerben, Békéscsabán, Piliscsaba-Jászfalun, Simontornyán. Emellett tematikus tárlatokon mutatta be műveit. A külföldi csoportos kiállítások helyszínei közt megtalálható Hamburg, Tarnow, Kronach, Minszk, Helsingør, Bled, Poznań, Sepsiszentgyörgy, Csíkszereda városokat is.

Életeműködése kapcsán grafikáin utalást találhatunk több településre, ezekből következzen néhány. Elsőként említem szülővárosát, *Szarvas*, e vonatkozásban több grafikán megörökítette Tessedik Sámuel (1742–1820) szarvasi evangélikus lelkész, író, haladó pedagógus, az alföldi mezőgazdaság gyakorlati fejlesztője alakját, melyek közül kiemelem a Tessedik halálának 150. évfordulója alkalmából, 1970-ben készült lapot. Az 1980-as évek elején a Tessedik Sámuel Múzeum számára intézményi ex librist alkotott, és elkészített egy szarvasi montázst, melyen Tessedik Sámuel szobra, az Ótemplom, a Bolza-kastély, a tanítóképző és a Mezőgazdasági Főiskola épületei láthatók a városcímerrel. Szarvas Város Barátainak Köre részére 1982-ben a város címerét örökítette meg (a kör alapító tagjaként), hasonlóan a Városszépítő Egyesületek itteni országos találkozójára 1985-ben készített alkalmi lapon is a szarvas (az ottani szarvasszobor, Maróti Géza szobrászművész alkotása) a központi motívum, mely régen a Bolza-kastély kertjében állt. Érthető, hogy Kékesi László 1991-ben Szarvas város önkormányzatától Pro Urbe kitüntetést kapott.

Jelen kiállításunk helyszínét, a *simontornyai* várat fedezhetjük fel egy 1970-ben készült alkalmi grafikán, a város címerével. Ugyancsak a vár szerepel a Vinczellér Lászlóné – a vár ozorai születésű egykori igazgatónője – nevére szóló, kör alakú ex librisen. A Fésű családdal rokonságba kerülő Horváth Halas Kálmán itteni börgyári tisztviselő ex librise is a várat, Simontornya jelképét örökíti meg. Mindhárom mű technikája linómetszet.

Kékesi László linómetszete, Simontornya, X3 (1987), 77×79 mm

Pannonhalma több alkalmi grafikán és ex librisen is szerepel, például a Szent Márton-hegyen épült apátsággal és Szent Benedek portréjával a Kundermann Jenő ajkai gyűjtő nevére szóló könyvjegyen. A pannonthalmi főapátság levelező-

lap-gyűjteményét, illetve az ottani orgonamúzeumot hirdeti két másik Kékesi-grafika.

A *sárospataki* várat a világhírű énekművész, Béres Ferenc ex librisén szemlélhetjük, aki így nyilatkozott Sárospatakról: „Nekem két édesanyám van: a szülőanyám, és a szellemi anyám, a sárospataki Alma Mater. Amikor a világtól elzárt kicsi szülőfaluból, Gagybátorból bejutottam a kollégiumba, Patak a világvárost jelentette.” Kevesen tudják a híres énekesről, hogy ex libris gyűjtő is volt, számos könyvjegyet készíttetett a nevére, Kékesi László mellett Drahos István, Andruskó Károly, Kertes-Kollmann Jenő, Takács Dezső, Korda Béla grafikusokkal, a motívumkincsben gyakori zenei utalásokkal és népi motívumokkal. Béres Ferenc Kékesivel való jó kapcsolatát mutatja, hogy 1987-ben ő nyitotta meg a grafikus simontornyai kiállítását.

A Kékesi életében meghatározó személyek közül a már említett Márton Lajos (1891–1953) festő- és grafikusművésszel nemcsak a simontornyai templom restaurálását végezték közösen, már korábban találkoztak. 1935-ben Kékesi indult a *Magyar Cserkész* újság rajzpályázatán, itt jutalmat kapott, ezen felül elnyerte a bíráló Márton Lajos barátságát. Az ő javaslatára jelentkezett az Iparművészeti Főiskolára. 1938-ban együtt festették ki az úgynevezett aranyvonat Szent Jobbot szállító kocsiját, mely a Szent István-év eseményei keretében indult. Számos templomban (Jászberény, Szolnok, Máriabesnyő, Szécsény stb.) festettek közösen freskókat, oltárképeket. Kékesi pályatársa és mestere, Márton Lajos emlékére 1981-ben, születése 90. évfordulóján *In memoriam Márton Lajos. Dedi–Dodi könyve* felirattal kisgrafikát készített, a portréjával, cserkészjelvénnel. Ez is látható a tárlaton. Kettejük hamvai a budapesti országúti ferences templom kriptájában egymás mellett nyugszanak.

Még néhány grafikára utalnék a több százból. In memoriam lap állít emléket a 200 éve született gróf Széchenyi Istvánnak (1791–1860) és Széchenyi Zsigmond (1898–1967) vadász, író, utazónak. Utóbbi emlékét szarvasagancs-trófea örökíti meg, a Rákóczi-család jelmondatával: Si Deus pro nobis, quis contra nos (ha Isten velünk, kicsoda ellenünk). A magyar történelem nagy alakjai közül láthatjuk még Attilát, Szent Istvánt, Szent Lászlót, Kapisztrán Jánost, Dózsa Györgyöt, Kossuth Lajost.

Zenei vonatkozásúak például a Mozartot, Kodály Zoltánt és a Székely Mihály operaénekest idéző lapok. Külön kiemelném a vallásos témán belül az évről évre ismétlődő karácsonyi-újévi lapokat a szentképek és a templomi freskók motívumkincsét idéző jelenetekkel: Jézus a jászolban, a Szent Család, Mária a gyermek Jézussal, hírvivő angyal, háromkirályok, betlehemi pásztorok.

A témabeli változatosságot mutatják a mitológiai vonatkozású grafikák (gondoljunk itt a faunokat vagy a Lédát ábrázoló lapokra), és az ezekkel gyakran átfedést mutató ex eroticis lapok. Külön tablókön szerepelnek a gyermek ex librisek, melyek kedvelt motívumai a játszadozó gyermekek, a mackó, a bohóc és az

indián. A grafikus természetszeretete tükröződik a madár- és virágábrázolások sokféleségében.

Végül egy érdekes gondolat a „halmozott kisgrafikáról”, melyet Kékesi László azért alkalmazott, mert szeretne volna egy-egy metszetét bélyegen látni. Ezt 1991-ben meg is valósította a Magyar Posta megrendelésére egy karácsonyi levelezőlapon. 2019-ben, születése centenáriuma is készült egy ilyen, melynél a postabélyeg szelvényeire Kékesi egy-egy linótervét: befejezetlen önarcképét és egy ex librise tusrajzát használta fel az alkotó Kékesi Attila László, a művész unokája. Utóbbi grafika számítógépes szerkesztéssel valósult meg, és szövegében emlékezik a KBK 60. évfordulójára is.

Kékesi László nagysága abban rejlik, hogy minden témához és műfajhoz nagy művészi érzékenységgel nyúlt, alkotásai sokféleségükben is harmóniát sugároznak. Az életmű részeiben is az egész érzetét kelti, töredékeiben is teljes értékű, az összetartó erő a művész hite a vonalak nyelvében kifejezett mondanivaló erejében, hogy az üzenet eljut a kortársak mellett az utókor felé is. Ezt valósítja meg többek között ez a kiállítás. Kérem, merüljenek el a képek varázslatos világában.

A megnyitó – középen Máté Imréné igazgató és Vasné Tóth Kornélia

